

Мергьяматлу, Регьимлу
Аллагьдин тIварцIелди!

السلام

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА ЛЕЗГИНСКОМ ЯЗЫКЕ

ДАГЪУСТАДИН МУСУРМАНРИН ДИНДИН ИДАРАДИН ГАЗЕТ

№ 5 (120) май 2009 г. / джумаду-ль-аввал - джумаду-ль-ахир 1430 г. / Лезги чIалал вацра садра акъатзава. Къимет 15 манат

ЮБИЛЕЙ

Гьурметлу динэгьлияр!
Алай 2009-йис чи лезги чIалал акъатзавай «Ассалам» газет патал къетIен йис я. 10 йис идалай вилик Муфтий Агьмад-гьажи Абдулаев кьиле аваз Диндин идарадин руководство «Ассалам» газет лезги чIалални акъудунин къарар къабулна. 1999-йисан 1-июндиз чи газетдин сад лагъай нумра чапдай акъатна. Алай йисан июндин вацра редакци-яди газетдин 10 йисан юбилей къейд авун ва гьа идахъ галаз алакьалу яз юбилейдин нумра акъудун къетIнава. Гьаниз килигна чна газет кIелзавай динэгьлиривай 25-майдалди редакциядиз чи газетдикай

чпин фикирар, хийирлу мес-лятар авай чарар рекъе тун тIалабзава, чна абур чи юби-лейдин нумрада чапда.

Юбилейдин нумра гьазуру-ник куь пай кутаз тади ая, гьур-метлу газет кIелзавайбур.

ИСЛАМДИН ЖАВАГЬИРАР

Къиметлу чирвилерин хазина

Эвел алатай нумрайра

(Маджмуат аль-Фаваид)

Саид-афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Аллагьдин ерийрикай «субути» кьез лугъузва ва «сальби» вуч я? Вучиз абур-уз икI лугъузва?

«Субути» ва «сальби» ерияр виликди къейд авур Аллагьдин ﷻ 99 сифатдик акатзава.

«Субути» ерияр ирид ава:
1. Къудра (къудрат).
2. Ирада (Аллагьди, вичиз клан хьайила, гьар са кар авун).

3. Гьаят (уьмуьр кечирмишун).
4. Ильм (чирвилер).
5. Калям (чIал, рахун).
6. Самь (ван атун).
7. Басар (акун).

Къудра (къудрат)

Мусурмандиз чир хьун ва а кардихъ инанмиш хьун лазим я хьи, Аллагьдивай ﷻ тежедай са шейни авайди туш. Ам гьар са карда къудратлу я.

Адаз «Хьухь!» лугъун бес я ва Адавай кландай вири хал-къиз жеда. Са сеферда шайтанди Идрис ﷺ пайгьамбардивай жузуна: «Аллагьдивай хвехвен хьитIрепIа вири дунья гьакьариз жедани?» Идриса ﷺ жавабдин паталай адал и арада вичин гьиле аваз хьайи раб яргьи авуна ва лагьана: «Нагагь Аллагьдин эмирдиз клан хьайитIа ада вири дунья и рапунин кьиле гьакьарда».

► 3

ШАРИАТДИН ИСТЕМИШУНАР

Ругуд лагъай ферз?

Жуьмя йикъан купIунилай къулухъ нисинин капI авунин гьакъиндай

Сиражудин АГЪМЕДОВ

Жуьмя йикъан купIунилай къулухъ нисинин капI авунин гьакъиндай арадал къевезвай суал мукьвал-мукьвал гузвайбурукай я. Гьа са вахтунда ада арадал гьуьжетарни гьизва. Исламдай чирвилер авачир инсанди вуч авун лазим я?

Ихьтин дуьшуьшра чун имам аш-Шафиидин, имам ан-Нававидин, ибн Гьажаран, аль-Гьайтамидин, аль-хатIьб Ширбинидин, Ар-Рамалидин ва мсб. чирвилер агакьарай инсанрихъ элкьуьн лазим я.

Вучиз лагъайтIа, вири хьсан крар чаз алатай несилри тур илимдин геле аваз фейитIа чир

жезвайди я, гьикI хьи, абуралай къулухъ лазимсуз цийивилер арадал атана.

Жуьмя йикъан купIунилай къулухъ вучиз нисинин капI авунин лазимвал аватIа гьавурдик кутан.

Сад лагъайди: Жуьмя йикъан купIунилай къулухъ Му-гьаммад Пайгьамбардин ﷺ ва

пак тир халифрин девирда нисинин капI ийизвайни? Ваъ, вучиз лагъайтIа, жуьмя-капI авун патал лазим тир вири шартIаравай. Амма Пайгьамбар ﷺ вичин асгьабар галаз сигьятадиз финиз мажбур хьайи чIавуз шартIар авачирвилля жуьмя-капI ийизвачир.

Къвед лагъайди: Чаз хьсандиз чизва хьи, са гьихьтин ятIани кар кьилиз акъудун патал чарасуз лазим къевезвай шартIар хьана кланда, гьавилля жуьмя йикъан купIунизни вичин шартIар ава.

Ибн Гьажар аль-Гьайтамиди вичин «ТухIфату-ль-мухIтаж» ктабда гьихьтин шартIар къейдзаватIа, имам аш-Ша-

фиидин мазгьабдалди килигин. Вучиз чун анжах и ктабдал акъваззава? Вучиз агъайтIа ибн-Гьажар вичин ктабрикай вири дуньяда имам аш-Шафиидин мазгьабдал алайбуру даях къазвайбурукай сад я.

Ада автор машгур алим имам ан-Нававитир «Мингъажу-

т-тIалибин» ктабдиз шаргь-баянар кхьена. Адан ктабрай сифте нубатда фетваря акъудзава.

Жуьмя йикъан капI дуьзди хьун патал, ферз тир купIурилай алатайла, мадни чарасуз тир вад шартI кьилиз акъудунин лазимвал ава:

► 6

Нумрада:

5 АЛЛАГЬ РАЗИ ЖЕДАЙ КРАР
Аллагь рази хьун патал диде-бубадиз гьурмет ая

7 ЧИР ХЬУН ХЬСАН Я
Шариатдин месэлайра вагьабитрин ягьалмишвал

9 ШАРИАТДИН КЪАНУНРАЛДИ
Исламда хвавиле къабулун

11 АССАЛАМЧИК
Аллагьди ﷻ хкянавайди...

ВИРИ ЧІУРУ КРАРИН БИНЕДА И ДУЪНЬЯДИХЪ КІАНИВАЛ АРТУХ ХЪУН АВА

Гъадис

РУГЪАНИЙРИН КЪАЙГЪУЯР

Алимар Мегъарамдхуьруьн районда

Ярагъидин ватанда мавлид

18-апрелдиз Мегъарамдхуьруьн райондин Ярагърин хуьре – Кеферпатан Кавказда мюридизмдин дибар кутур зурба алим Мугъаммад аль-Ярагъидин ватанда мавлид кыле фена.

Мавлид аль-Ярагъидин тіварунихъ галай диндин комплексдин патав кутунвай паркуна ачух майдандал кыле фена.

Ам машгъур алимдин тівар алай мергъяматлувилин фондунин председателъ, гъа и хуьруьнви Гъажибуба Рустамова ачухна.

Межлисдал хуьруьн мискиндин имам Мугъаммад-Рафикъ Гъажимегъамедов, Мегъарамдхуьруьн мискиндин имам Юсуф Къурбанов ва масабур рахана. Лезги чІалал акъатзавай

«Ассалам» газетдин редактор Ярагъмед Ханмегъамедова газетдин ківалахдикай, адан вилик акъвазнавай месэлайрикай лагъана.

Диндин идарадин патай межлисдал Къиблепатан Дагъустанда РД-дин Муфтийдин векил Сулейман-гъажи Тагъибеконни рахана. Вичин рахунра ада аль-Ярагъидин ирс дава-

марунин, мюршиддин весияр кылиз акъудунин месэлаяр къарагъарна.

Эхирдай рахун хъувур Гъажибуба Рустамова ківатІ хъанвайбуруз чухсагъул лагъана ва Дагъустандин мусурманрин Диндин идаради тухузвай ківалахдиз еке кымет гана.

Межлисдал атанвай «Нашиду-ль-Ислам» группади мавлидар кІелна, дуьаяр авуна.

Алимар Тагъирхуьрел

26-апрелдиз гъа и райондин Тагъирхуьрел Къиблепатан Дагъустандин алимрин илимдин нубатдин межлис – мавлид кыле фена.

Ам Дербент райондин Хазардин имамдин заместителъ Гъажиев Мугъаммадрасула Къуръандин аятар кІелунилай башламиш хъана. Ахпа и хуь-

руьн администрациядин кыл Султанов Абдулкъадир атан-

вай мугъманар тебрик авуна, межлисда иштирак авунай атанвайбуруз виридаз чухсагъул лагъана.

Межлис кыле тухун патал гаф Къиблепатан Дагъустанда РД-дин Муфтийдин векил Сулейман-гъажи Тагъибеконни рахана. Ада ківатІ хъанвайбуруз исламдин даъватдикай, мавлидрикай, анра иштирак авунай жезвай хийирдикай гегъенш сугъбет авуна.

Ахпа межлисдал алимар экъечлиз рахана. КіватІ хъанвайбуру Хазардин имамдин заместителъ Гъажиев Мугъаммадрасулан («Ислам ва чирвилер»), Мегъарамдхуьруьн мискиндин имам Юсуф Къурбанован («Шафаат ва адан важиблувал»), Табасаран районда

ДУМД-дин векил, Огни шегъердин мискиндин имамдин заместителъ Абдулмалик-гъажи Мегъамедбекован («Исламдин къадагъаяр»), Ахцегъ районда «Ассалам» газетдин векил, алим Сулейман-гъажи Байрамова («Аль-Гъазалидин гъадисар») ва масабурун вязерихъ дикъетдивди яб акална.

Межлисдал рахай Дербент шегъердай тир агъсакъал Тавфикъ-гъажиди Пайгъамбардиз бахшнавай шиирар кІелна.

Межлисдал Билбилрин хуьруьн имам Ильяс Абасов вичи исламдин тарсар гузвай аялрин са дестени галаз атана. Ханов Сакрата (5-кл.), Абасов Си-

дахмеда (9- кл.), Къурбанов Маллади (8- кл.), Рамазанов Сейида (7- кл.), Гъасанов Эмира (7- кл.) ва Садулаев Сейфулагъа Къуръандин сураяр кІелуналди ва исламдин чирвилер къалуруналди мавлиддин иштиракчияр шадарна.

Мавлиддин эхирдай хуьруьн агъсакъал Такъидин халуди дуьа авуна. Атанвай мугъманар хуьруьн юкван школадин муаллим Сейфуллагъ Балабекова къунагъламишна, садакъаяр пайна. Эхирдай хуьруьнвири «Ассалам» газет подписка авуна. Къуй Аллагъ-Таалади и хуьрун берекат генани артух авурай!

Чи корр.

ИСЛАМДИН ЖАВАГЪИРАР

1 « И жавабди чун кве рапунин кыле дуьнья гыкI гъакьда лагъана, кве риклинар тавун лазим я. Нагагъ икI хъайитIа, чна Аллагъдин ﷻ кьудрат шаклувилик кутазва лагъай чIал жезва. Нагагъ Аллагъдиз ﷻ клан хъайитIа ада рапунин кыл акъван чIехи ийида хъи ана вири дуьнья гъакьда ва гъа са вахтунда Адавай ﷻ рапунин кыл гъевчи авунани ана вири дуьнья тваз жеда. Мусурман Аллагъдин ﷻ кьудратдихъ лап кIевелай инанмиш хъун лазим я. Маса гафаралди лагъайтIа, и дуьньяда сад Аллагъдилаи ﷻ гъейри садахъни чIехи кьуват ва кьудрат авачирди чир хъун лазим я.

Ирада (Аллагъди, вичиз клан хъайила, гъар са кар авун)

Гъар са мусурмандиз чир хъун лазим я. Аллагъдиз ﷻ клан тахъанмаз са затни кыле фидач. Месела, Ибрагъим пайгъамбарди ﷺ вичин хва Исмаил тукIвадайла чукулл вичиз муьтIуьгъ жезвач лугъуз, адакай хъел атана ва ам ажугълу яз чилел гадарайла, чукулл рахана: «Вучиз вун зал ажугълу я?» Ибрагъима ﷺ жаваб гана: «Са шумуд гъилера за вун зи хцин туьтуйнвай гуьцIна, бес вучиз вуна атIузвач?» Инал чIуллди Ибрагъиман ﷺ рикIел хкана: «Намруд падишагъди вун цIуз гадарайла, бес вучиз вун цIу канач?» «Вучиз лагъайтIа, Халикьди цIуз зун кун тавун эмирна, - жаваб гана Ибрагъима ﷺ». «Нагагъ Халикьди ﷻ са сеферда цIуз вун кун тавун эмирнатIа, заз Ада ﷻ ирид сеферда Исмаил тукIун тавун эмирна».

Маса вакъиа Муса ﷺ пайгъамбардихъ галаз алакъалу я. Са сеферда свах тIадайла, тIал гыкI атIудатIа чин тийидайла, адаз ачухун (откровение) атана, бес са гъи ятлани дагъдал векъ экъечIзава. Ам гъа и дагъдал фена ва векъ атлана сиве кьуна. ТIал секин хъана. Муса ﷺ рази хъана вичиз сухван тIал атIудай къайда чир хъана лугъуз. Са къадар вахт алатайла мад адан сухва тIвал гъатна. Муса ﷺ элкъвена дагъдал хтана ва гъа векъ атIун хъувуна сиве кьуна, амма и сеферда ада тIализ куьмекнач. Ам лап мяггтел хъана амукъна. И вахтунда адахъ Халикь ﷻ элкъвена: «Муса, анжах Зи эмирдалди, Заз клан хъуналди а векъ сагъардайди жеда. Нагагъ зи эмир авачиз хъайитIа адавай ваз куьмек гуз жедач, адакай хийир жедач».

Идакай чна гъихътин нетижа хкудун лазим я?

Ни чIулл атIудайди авунватIа ва адаз атIудай кьуват ганватIа, ам Аллагъ ﷻ я. Нагагъ са ни ятлани Аллагъдин ﷻ кьуватдикай, эмирдикай (ирада) ва кьудратдикай (кьудра) туба авуна хъиз фикирзаватIа, гуя чIуллдихъ вичивичиз атIудай кьуват ава лагъана, ам имансузвал я. Месела, вавай «Вуна гъил квелди атIана?» - лагъана хабар кьуртIа, вуч жаваб гуда? Нагагъ Аллагъди ﷻ атIана лагъайтIа, жаваб дуьзди жеда. Гъа са вахтунда чIуллди атIана лагъайтIани дуьз жаваб жезва, амма бес Аллагъдин ﷻ кьудрат ва ирада гыкI жезва? ИкI лагъайтIа дуьз

Къиметлу чирвилерин хазина

(Маджмуат аль-Фаваид)

жеда: «Аллагъдин ﷻ кьудратдалдини ирадатдалди за чIуллдалди атлана».

Мадни са мисал. Начагъ инсан, Кьудратлу Аллагъдин ﷻ ихтиярда и дуьньядин ва эбеди дуьньядин вири аватIани духтурдин патав физва. Им дуьз яни? Эхъ. ГыкI хъи, Сад тир Аллагъди ﷻ Вичин кьудратдалдини ирадатдалди клан хъайи вуч хъайитIани ийида ва и жигъетдай духтур азарар сагъар хъийидай яракъ (азардин дарман) хъизни ишлемишда. Духтурдал аватнавай инсан рикIин кьеняй бес нихъ ягъуна кланда? Мусурман вич анжах кьудратлу Аллагъди ﷻ сагъарзавайдахъ инанмиш хъун лазим я ва духтурарни дарманар – ибур Аллагъди начагъбур сагъарун патал рекъе тунвай себебкарар я. Нагагъ са ни ятлани дарманрини духтурри сагъарзава лагъана фикирзаватIа. Им инанмишсузвал жезва. Мусурман икъван савадсуз хъун лазим яни? Зи фикирдалди – ваъ, амма гъакъикъатдин чирвилер анжах Аллагъдив ﷻ гва.

Са сеферда заз вичин бинеяр Дагъустандин Чиркей хуьрйя тир, амма Туьркияда хайи аварвидин ихтилатдин ван хъана. Са мус ятлани, Брежневан яни, тахъайтIа Хрущеван девирда тирни Туьркиядиз СССР къецепатан крарин министр атана. Ина ам зурба муькъверикай сад эцигзавай инженердихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Урус министрди эцигунриз еке къимет гайидалай кьулухъ инженердивай хабар кьуна: «Куьне муьгъ мус эцигна куьтягъдайвал я?» Туьрк-инженерди жаваб гана: «Аллагъди ﷻ гайитIа, са йисан кьене эцигна куьтягъда». Министрди адан и келимайриз лагъана: «Вири дуьз я. Амма са затI дуьз туш». «Вуч?» - хабар хкъуна инженерди. «Вучиз ихътин кIвалахдиз икъван зурба кьуватар гайила, вири Аллагъдал

вегъезва? Ам атана квез муьгъ эцигдайвал яни?». Ингъе, гуьрметллубур, куь вилик аллагъсуздан виридалайни хъсан мисал ква, амайбурукай куьне квекиди фикир ая!

Гъаят (чан алаз хъун)

Мусурман Сад тир Аллагъ ﷻ эбеди чан алайди тирдахъ ва Адахъ я эвел, я эхир авачирдахъ, Адаз я жегъилвал, я куьзуьвал хас туширдахъ инанмиш хъун лазим я. Вахтуну Ам дегишзавач, я вахтни ам паталди дегиш жедайди туш. Аллагъдин ﷻ вири ерияр Адахъ Вичихъ хъиз я эвел, я эхир авачирбур я.

Ильм (чирвилер)

Аллагъ ﷻ вири чидайди тирдахъ инанмиш хъунин чарасузвал ава. Адаз бинедилай халкъ ийидалди чизва Вичи халкъ авурдалай кьулухъ гъар сад гъихътинди жедатIа. Сад тир Аллагъдиз ﷻ чин тийидай, я чириз агакъ тавур, я туш хъи, Адан чирвилери кьун тавур са затни авач.

Калам (чIал, рахун)

Чир хъун чарасуз я Аллагъдиз ﷻ чIал хас я, амма Адан чIал ада халкъ авурбурун хътинди туш, ам гъарфаринни сесерин куьмекдалди агакъзавайди туш. Нагагъ Пак тир ктабар тир Инжил, Таврат, Забур, Къуръан ва масабур Аллагъдин ﷻ чIал яз гъисабайтIа, абур эвел, эхир авачир, сесерни гъарфар хас тушир чIал я. Нагагъ абур пайгъамбарри гъарфаринни сесерин куьмекдалди жуьреба-жуьре чIаларал рекъе тунвай Пак тир Ктабрай кьуртIа, абур халкънавайбур яз гъисабна кланда. Маса гафаралди лагъайтIа, Аллагъдин ﷻ чIал халкъ тавур, вичихъ я эвел, я эхир авачирди ва Вичи халкъ авурбурун чIалаз ухшарди туширди я.

Самъ (ван атун)

Аллагъдиз ﷻ хас тир ерийрикай сад ван хъунни я. Халикьдиз ﷻ цегв къванцелай гыкI галчIур жезватIа гъадан ванни кьезвайди я.

Басар (акун)

Акунни Аллагъдиз ﷻ хас тир ерийрикай сад я. Ада халкъ авурбурукай таквадай са затни авач. Амма акун ва ван хъун Аллагъди ﷻ Вичи халкъ авурбун хъиз япаралдини вилералди къатIузвач, вучиз лагъайтIа, Сад тир Аллагъ ﷻ чаз ухшарди туш. Ида Аллагъдин ﷻ чирвилери (ильм) вири кьунвайдан гъакъиндай шагъидвалзава.

И ирид еридиз «субути» лугъунин себеб ам я хъи, абурок чи иштираквални ава. Гъи тегъерда? Аллагъди ﷻ

Вичи халкъ авурдаз гъикъвандакай пай ганватIа адал бинеламиш хъайитIа, гъар са инсандиз кьудрат (кьудра), эмир, ирада, чирвилер (ильм), чIал (калам), ван атун (самъ) ва акун (басар) ава. Амма гъакъикъатдинбур яз абур анжах Аллагъдив ﷻ, Ада халкъ авурбурув лагъайтIа, абур куьтягъ жедайбур хъиз гва, яни абур эбедибур туш. Къуват, вилерин ишигъ, япариз ван хъун куьзуь хъайила жегъил вахтунинбур хъиз амукъдач, абур кьвердавай зайиф жеда, инсандин патав ажал кьведа. Аллагъдин ﷻ гъакъиндай лагъайтIа, и ерияр «субути» - квахъ тийидай, тIимил тежедайбур я.

Мадни Аллагъдин ﷻ 99 гуьзел сифатрихъ галаз барабар ериярни ава, абурни чир хъунин лазимвал ава. Абуруз "сальби" лугъузва.

1. Къидам (эвел тахъун).
2. Бакъа (эхир тахъун).
3. Мухалъфату-ль-гъавадис (тешпигъ авачирди).
4. Къиямугъу бинафси (аслу туширвал).
5. Вагъданийя (Аллагъдин ﷻ сад тирвал).

Къидам (эвел тахъун)

И ериди Аллагъдихъ ﷻ бине авачирдан гъакъиндай шагъидвалзава. Аллагъ ﷻ Им Вич арадал атунихъ бине авачирди я. Амма им Ада халкъ авурбуруз хас туш. Мисал патал аял хун къачун. Хадай декъикъа, сят, югъ ва йис – ибур вири ам арадал атуни ва уьмуьрдин эвел я. Я туш хъи, са гъи ятлани шегъер эцигзава, дарамат хкажзава. Абур эцигна куьтягъай декъикъа абур кардик акатуни бине жеда. Аллагъдиз ﷻ лагъайтIа, ихътин эвел авач. Ам эвел авачирди я.

Бакъа (эхир тахъун)

И еридин мана ада ава хъи, Аллагъ ﷻ паталди ажал, чIулун, квахъун авач. Аллагъ ﷻ эбеди я. Аллагъди ﷻ халкъ авурбурукай терг тежезвай, рекъин тийизвай са затни авач тек са Халикьдин Тахтунилай (аль-Арш), Адан Курсдилаи (аль-Курс), Женнетдилаи (аль-Жанна), Жегъеннемдилаи (аль-Жагъаннам), Хуьзвай Кьуларилаи (аль-Лявгъ аль-МахIфуз), Къелемдилаи (аль-Къалям) ва инсандин бедендин гъевчи кIарабдилаи (ажбу занаб - копчик) алатайла. Имам аш-Шафиидин гъакъикъатдив къазвай гафарай ибурук руьгъни (ар-ругъ) акатзава. Вири ибур Сад тир Аллагъди ﷻ эбеди яз халкънава.

Мухалъфату-ль-гъавадис (тешпигъ авачирди)

Сад тир Аллагъ ﷻ Вичи халкъ авурбурукай гъич садазни, я абурни Сад тир Аллагъдиз ﷻ ухшарбур туш. Аллагъ ﷻ са квез ятлани тешпигъ гъун инанмишсузвал яз гъисабзава. Ни хъайитIани вичин фикирдиз Аллагъдин ﷻ къамат гъайитIа, ада фикирдиз гъизвайди гъакъикъатдивай яргъади жеда.

Аллагъ ﷻ чаз михъиз, хъсандаказ чир тежедайдан гъакъиндай гъавурда акъун – им Ам чир хъун лагъай чIал я.

КъатIама

МУСУРМАНРИН КИВАЛЕРИКАЙ ВИРИДАЛАЙНИ ХЪСАНДИ, ГЪИНА ЕТИМДИН ГЪАКЪИНДАЙ КЪАЙГЪУДАРВАЛ
ЧУГВАЗВАТИА ГЪАНАГ Я

Гъадис

Исламдин ХазиНадай

Саид-афанди Аль-чиркави

Адам ﷺ Женнетдай
экъечлун

Адамани Гъавадин хата сеbeb яз, Халикьди Жибрилдиз ﷺ абур Женнетдай Чилел авудун эмирна. Идалай къулухъ вири халкъ авурбур Адаман язухдай ишехъиз гатлума. Ишехъ тавурбур анжах гимишни къизил тир, абурал сефилвилини гелни алачир. Сад тир Аллагъди абурвай хабар къуна: «Вири Адамахъ шехъдайла, куьнвучиз шехъзавач?» Къизилдини гимишди, регъувал кваз лагъана: «Ви эмирдиз акси экъечлай Адамахъ чун гьикл лагъана шехъда? Чаз Ви вилик абурухъ ишехъиз регъу я, Вахъ яб акал тавур лукран патяхъай чна Агъади гайи жазадал наразивал къалурна ишехъун кутуг тавур кар яз гьисабзава». Аллагъ къизилдини гимишдин жавабдилай рази яз амукъна, гъавилий ихътин гъахълу къарарди абурун къиметни хкажна ва Аллагъдин эмирдалди Суд-Дувандин йикъалди инсан абурухъ муьгътеж яз амукъна.

Жабраилди ﷺ Адаман гьил къуна хъиз, ам Индияда авай Рагъун твар алай дагъдал къецилаваз авудна. Им жуьма йикъан рагъ аклизвай бере тир. Лугъунриз килигна, и дагъдал цуд юк къван ярговал алай Адаман ﷺ дабандин гел алама ва и чка къедалди нурди къунва.

Диде Гъава тек яз Жабраилдин ﷺ гьил къуна Гъижаздал, Уькълъ (Яру) гъуьлел, Джидда лугъузвай чкадал авудна. Иблис Аллагъди вичин регъимдивай къакъудна ва амни Иракдиз чкурна. Ада вичи-вичихъ галаз никягъ авуна ва къуд кака хана. Гъар са чкада какаяр хаз ада абурай вири дуйнъа ацлурна; идалай гъейри, Аллагъди адаз азадвал гуналди инсандин беденда, ивидик къекъедавай мумкинвални гана. Адамал ﷺ пехил хъайидалай къулухъ, Аллагъди адаз иблис вичин душман тирдан патяхъай тагъкимарна. Идалай къулухъ иблисди вичин хивез Сад тир Аллагъдин рекьихъ инсан финин карда адан рехъ агалунин гъакъиндай жавабдарвал къачуна. Иблис душман тирдан патяхъай пайгъамбаррал атанвай вири ктабра лагъанвай. Гъакъни а ктабра адаз муьтлуьгъ тахъуникай кхъенвай. И члавуз малъунди (лянет авунвайди) къин къуна хъи, гуя вичи вири инсанар рекъелай алудда лагъана. «Амма гъакъикъатдин зи луклар вавай рекъелай алудиз жедач», - лагъана Аллагъди.

Имандиз зайиф инсанар шайтанди рекъелай алуддатлани, амма клеви иман гвайбур Аллагъди Вичи хуьда; ни муьтлуьгъ яз Аллагъдивай чеб гъакъикъатдин рекъелгун паталталабайтла, ам Аллагъди Вичин регъимдин вире эхъурда ва ана ам амукъни ийида. Аллагъдин къаюмвилик хъайиди члур рекъихъ ялзавай нефсинин лукл жедач. Аллагъдиз къуллугъ авунин карда гъакъикъатдин ширинвал аннамишай касди Ислам са къизилдихъни гимишдихъ маса гудач.

Иблис Женнетдиз тухвай гъуьлягъдин клалуб Аллагъди дегъишарна. Адан

Пайгъамбаррин тарихдай

(Къисас аль-Анбияъ)

мез лаларна ва агъудалди зегъерламиш жедай клалубда туна хъиз, Исфагъандиз (Ирандиз) акъудна. Тафус къуш гьикл жазаламишна лагъайтла, адал алай багъа къашар алудна ва гуьрчегвал тлимиларна, иблисдихъ авачир берекат адални фена ва ам Антакиядиз, масадбуру къейдзавайвал Бабилдиз (Вавилондиз) гадарна.

Адам ﷺ Женнет гадарна чилел акъудайдалай къулухъ къецила амукъна ва ракъинин ифин эхиз тежедайла куьмек кланз Жабраилдихъ ﷺ элкъвена. Идалай къулухъ Джиддадиз Гъавадал Аллагъди Женнетдай гьер гъаз Жабраил ﷺ рекъе туна. Жабраилди ﷺ адаз гьерен йис тваз ва адакай гъалар ийиз чирна. Гъаларикай парча храна. Парчадикай Гъавади винел алукадай алух авуна. Жабраилди ﷺ адаз им Адам паталди тирди лагъанач. Жабраилди ﷺ алух къачуна ва Индиядиз рекъе гъатна ана ада ам Адамаз ﷺ вугана, амма Жабраилди ﷺ Адамаз ﷺ ам Гъавади храйдакай лагъанач. Алух алукайла Адамаз ﷺ гишин хъана, и вахтунда Жабраилди ﷺ Женнетдай къве яцини ва кваллахун патал алатар гъана хъиз, Адамаз цан цаз чирна. Гъасятда къуьл экъечлна ва ам гьидайвал хъана. Ахпа ада Адамаз къуьл гиз ва ам регъвена адакай гъуьр ийиз чирна. Къуьл регъуьн патал къве къван вугана. Жегъеннегдай гъевчи цлай гъана ва ам зайиф хъун патал вилик амаз ирид сеферда цик кутаз кхудна. Нагагъ икл тавунайтла ада вири чил кун мумкин тир. Адама ﷺ Женнет турдалай къулухъ яхцлур йис алатна ва вири и вахтунда ада са шейни тлуьнвачир. Ада цал фу авуна. Адаз ам нез клан хъайила, Жабраилди ﷺ нез тунач. Ада Адамавай ﷺ рагъ аклидалди, яни сив хкуддалди акъвазун тлалабна. Икл Адама ﷺ гележегдин несилар патал сив хуьнин сергъятрин бине эцигна ва вич сив хвейибурукай сад лагъайди хъана.

Сив хкуддай вахт алукайла фу Адамавай ﷺ дагъ галай патяхъди «катна». Адам ﷺ адан гуьгъуьниз катна. Жабраилди ﷺ лагъана: «Нагагъ вун адан гуьгъуьниз кат тавунайтла, ам элкъвена вич ви патав хкведай». И Аллагъди тестикъ авур къарардалди Адаман ﷺ уьммет датлана ризкидин гуьгъуьна къекъевез хъана. Икл хъун Адаман ﷺ рухваяр патал Аллагъ-Тааладин эмир тир. Фу жагъайла Адама ﷺ адан са пай тлуьна ва амай пай гуьгъуьнлай хтлуьн патал туна. И вахтунда Жабраилди ﷺ адаз лагъана: «На икл авуначиртла хъсан жедай». Им Адаман ﷺ рухвайри гъар са шей, пакадин йикъан къайгъуда аваз къулухъ тада лагъай члал тир. Фан са пад

тлуьрдалай ва вичин гъараратвал элякъарун патал яд хъвайидалай къулухъ Адаман ﷺ руфун залан хъана ва тлал гъатайла ада Жабраилдиз ﷺ арзе авуна. Жабраилди Адаман ﷺ виликай ва къулухъай араяр ачухна. Идалай къулухъ Адама ﷺ регъятвал гьиссна ва целди чухъвена.

Адамаз ﷺ гишиндайла адан риклелай Гъава алатдай. Тух тирла – риклел хкведай ва гъа икл саки вад виш йис алатна. Са юкъуз Гъава риклел хтайла ада Жабраилдивай ﷺ хабар къуна: «Лагъ заз Гъавадал чан аламанни. Тахъайтла ам къенвани?» Жабраилди ﷺ жаваб гана хъи, бес адал чан алама ва вични Адамалай ﷺ хъсандиз яшаммиш жезва. Ам гъуьлуьн патарив яшаммиш ва балугъар къаз, абур нез дуланмиш жезва, Аллагъди ам ризкидикай магърумнавач. Адамаз ﷺ риклин къеняй шад хъана ва Жабраилдиз ﷺ вичиз Гъава ахварай акурдакай лагъана. Жабраилди ﷺ адан ахвардиз абур санал жедай вахт мукъвал хъунин гъакъиндай баян гана. Вичи гунагъ авуникай утанмиш хъайи Адаман фикирдиз ﷺ Женнетни рикле аваз Аллагъдивай гьил къачун тлалабун атана. Аллагъди адан рикле туба авун туна: «Раббана заламна...» («чна чал гуж гъалибна») Адама ﷺ Аллагъдин регъимдик умуд кутуна хъиз, Мугъаммадан ﷺ гуьурметдай вичин гунагъдилай гьил къачун тлалабна. Аллагъди адавай Мугъаммадакай ﷺ ам хадалди вилик амаз гьикл чир хъана лагъана, хабар къуна. Адамаз ﷺ чизвай вичи жаваб гудалди Аллагъ и кардин гъавурда авайди, амма эдеб хвена хъиз, ада жаваб гана, бес Аллагъди ам халкъ авурла гъасятда къил цавуз хкажна ва ягъай вил Аршдин дестекда акъуна. Анал лагъайтла къудратдин къаламдалди кхъенвай: «Ла илагъа илаЛлагъ Мугъаммада-р-расулулЛагъ». «И кардай, - лагъана Адама ﷺ, - бес Ви тварцин патав акъвазнавайдан твар Ваз кланиданди я ва гъавилий кланидан тварцелди минетна». Аллагъди ам регъимдик кутуна ва гьил къачуна.

Аллагъди адал вагъу (Халикьдин паталай ачухун) рекъе туна, бес Гъиндидай (Индиядай) Меккадиз фин патал ва рехъ къалурун патал адал малаик рекъе туна. Икл Адам ﷺ Меккадиз агакъна. Къабе алай чкадал, Къабедин къадарда аваз, Женнетдай къачунвай яру хризолитдикай клвал

эцигна ва ирид сеферда адалай тлаваф (элкъуьн) авун, Аллагъдивай регъим тлалабун эмирна. Адама ﷺ тлаваф къецила, клвачел, къилел затл алачиз авуна. Чи буба Адама ﷺ икл тлаваф авурвилай (цвалар тавунвай партал алаз, парчадин клус алчудна) чи хивени им ферз яз туна. Тлавафдилай къулухъ Адаман ﷺ гунагърилай гьил къачунин тлалабун къилиз акъудна ва адаз Арафат дагъдихъди фин эмирна. Инал, и дагъдал Адам ﷺ Гъавадихъ галаз гуьруьшмиш хъана. И гуьруьшмиш хъун риклел аламуькун патал дагъдиз Арафат (гуьруьшмиш хъун) твар гана. И юкъузни "Арафатдин югъ" лугъузва. Ина ибадат авун патал акъвазунни рукну (ферз) хъиз мусурманрин хиве туна. Идалай къулухъ абур Меккадиз хтана ва ана са тлимил вахтунда хъайидалай къулухъ Индияз хъфена ва чпин уьмуьр кечирмишиз гатлума ва абур и чилел уьмуьр арадал атунин себебарар хъана.

Аллагъди Адамал ﷺ пуд гевгъер гъаз Жабраил ﷺ рекъе туна. Абур имандин (инанмишвилини), акъуллувилини ва регъуьвилини лишанар тир. Абурукай сад хкъагъун лазим тир. Адама ﷺ виридалайни къиметлуди хкъана – акъул. Жабраилди ﷺ имандизни регъуьвилиз элкъвена Женнетдиз ахлад лагъана. Иманди жаваб гана хъи, бес Аллагъди вичиз акъулдихъ галаз санал хухъ лагъанвайди я ва вич анжах адахъ галаз амукъда. Ва идалай къулухъ иманди регъуьвилиз Аллагъдин эмирдикай лагъана: зун акъулдихъ галаз акъвазна клан я, вун лагъайтла, ахлад. Регъуьвили жаваб хгана хъи, бес вичиз иман гъина акъвазайтла, гъана акъваз лагъана эмирнавайди я. Регъуьвилини иманди акъулдихъ галаз акъвазун меслятна. Акъул авачир чкада абуроз акъвазиз клан хъанач. Адама ﷺ виридалай багъа гевгъер хкъагъуналди, са гьилди пуд шейнинин иесивал авуна, яни Адаман ﷺ къилих тамамди хъана. Чирвилерин ядигар тир акъул Аллагъди анжах Вичи хкъагъайбуруз гузва.

Я Аллагъ! Чун мухлисиривай (сидкъидин инсанривай), чпис Вуна Ахиратдин илимдихъ галаз санал (Гележегдин уьмуьр, Агъа Дуйнъа) тавфикъ (куьмек) ганвайбурувай яргъа ийимир. Ва Вуна чаз гъакъикъатдин ва сирлу терефар ачунавайбур кланара.

Къатл ама

АЛЛАГЪ РАЗИ ЖЕДАЙ КРАР

Аллагъ рази хъун патал диде-бубадиз гъуърмет ая

Чи газетдин алатай нумрайрикай сада Ахцегай 8- классдин ученик Гъусниддин Ашуралиева чавай аялринни диде-бубайрин арада жезвай алакъайрикай, диде-бубайриз гъуърмет авуникай, абурухъ галаз рахунин эдебрикай гъавурда твазвай макъала гун тлалабнай. Ингъе, чна адан тлалабун кылиз акъудзава ва газет клелзавайбуруз и месэладиз талукъ яз Хасавюрт райондин Цийи Къурушрин хуъррай тир алим Хидиров Мугъаммадан макъала теклифзава.

Мугъаммад Хидиров,
ДИУ-дин выпускник, Цийи Къурушар

Шукур хъуй сад тир Аллагъдиз вири алемрин халикъ ва салат саламни Мугъаммадаз ва адан агълийриз ва асгъабийриз.

Гъуърметлу стхаар ва вахар! Алай девир четинди хъанва. Гъвечли-чехид, хатур-гъуърмет чидайбур тимил хъанва. Аялри чпин диде-бубайриз гъуърмет авун алай аямдин еке месэлайриз элкъвевна. Шукур Аллагъдиз чун мусуранар яз халкънава ва чун эгер Аллагъдихъ инанмиш ятла чна ада лагъайвал авунни лазим я. Килигин чун Ислам динди и месэладин гъакъиндай вуч лугъузватла.

Шариатди диде-бубадиз гъуърмет авуниз еке кымет гузва. Ибн Аббаса (Аллагъ вичелай рази хъурай) лугъузва хъи, гъи муъмин касди диде-бубадиз хъсанвал ва абур рази ийиз хъайитла, Аллагъ-Таалани адалай рази жеда ва адаз Женнетдин кьве раklarни ачухда. Хабар къазва: залум кас яз хъайитлани? Эхъ, залум хъайитлани. Эгер диде-бубадиз писвал ийиз хъайитла, Аллагъ-Таалади адаз Жегъеннемдин кьве раkни ачухда, абурукай сад амаз хъайитла - са рак.

Пайгъамбарди ﷺ вичин гъадисра хабар гузвайвал, вичиз гъикъван кландатла хъсан кваллахар авурай, эгер веледди диде-бубадиз зиянар-зулумар ийизватла, ам Женнетдиз фидач.

Анас бину Малика (Аллагъ вичелай рази хъурай) ихтилатзва: Пайгъамбардин ﷺ девирда са жегъил гада хъана, вичин тлварни Алкъамат тир. Ада Аллагъдиз ибадат ийидай, гзаф садакъярни гудай. Са юкъуз ам азарлу хъана. Пис хъана чандик квай арада адан юлдаш и гъалдикай хабар гун патал Пайгъамбардин ﷺ патав фидач. Дишегълиди Пайгъамбардиз ﷺ хабар

гайила, ада азарлудан патав Билал, Али, Сальман ва Аммар рекъе твада. Атана Алкъаматан гъалар акур абуру адаз «*Ла илагъа иллалЛагъ*» лугъун теклифда. Амма адавай и калимаяр лугъуз хъанач. Мез кьунвайди ва чандик квайди гъелек жезвайди акур асгъабри и кардикай хабар гун патал

Ас-Салам-фото

Пайгъамбардин ﷺ патав Билял ракъурна. Пайгъамбарди Билялавай, адаз диде-буба амани лагъана хабар кьуна. Биляла адан буба кьенвайди, амма адаз са кьуъузъ яшлу диде амайди лагъана. Ахпа Пайгъамбарди ﷺ Билялаз тапшурмишна: «Я Билял, алад вун Алкъаматан дидедин патав, зи патай адаз саламарни це ва адаз лагъ хъи, эгер кьезез жезватла атурай зи патав, жезватла зун фидач адан патав». Алкъаматан дидеди лагъана: «Зун адаз чарахъуй, зун Пайгъамбардин ﷺ патав фейитла дуъз жеда». Ам асани къачуна рекъе гъатна, атана Пайгъамбардин ﷺ гъужрадиз (кваллиз) гъахъна. Пагъамбарди ﷺ лагъана:

– Вуна заз дуъздаказ лагъ, эгер таб авуртла Аллагъди заз баян гуда. Алкъаматан гъалар гъикъ хъанвайди я?

Дидеди лагъана: «Я Расулюллагъ, ада Аллагъдин рекъе кулпарни ийидай, сиверни хуъдай ва вири затарикай къадар авачир кьван садакъярни гудай».

– Бес винни адан араяр, гъалар гъикътир?- хабаркьунай Расулюллагъди ﷺ.

– Заз адакай гзаф хъел ава, - жаваб гана дидеди. - Ада вичин дидедилай папаз яб гудай, заз аси хъана папан члалаз килигдай, гъавилъяз заз адакай хъел ава.

Пайгъабарди ﷺ дидедин ажуъди веледдин мез кьунва лагъана, гъаниз килигна адавай келимашагъадатни гъиз жезвач. Амма дидедиз гъил къачуз клан хъанач. Ахпа Пайгъамбарди ﷺ Билялаз фена кларасар кватлун ва Алкъамат цуъз вегъена кудайвал абурукай цай авун эмир гана.

– Я Расулюллагъ, - лагъанай

дидеди, - зи хва, заз клани велед зи вилик цуъз вегъена кайила, бес зи рикивай ам эхиз жедани?

Пайгъамбарди адаз лагъана: «Я Алкъаматан диде! Келимашагъадат тагъана кьейи ви хва Жегъеннемдиз фидач. Бес Жегъеннемдин цай идалайни гзаф кьети тушни, ваз ам

Пайгъамбарди ﷺ, - вуна виш паюникай са пайни кылиз акъудзавач, амма вуна саваблу хъсан кваллах ийизва. Аллагъди вуна ийизвай гъа гъвечли паюнай еке сувабар гуда».

Веледди диде-бубадиз авуна клани гъуърметар ва эдебар цуд ава:

– тлуниз муъгътеж хъайила тлун гун;

– парталдиз муъгътеж хъайила кумек гун;

– абурухъ къалкъуън герек ятла гъелкъуън;

– эверайла жаваб гана патав атун;

– буюрмишай кваллах кылиз акъудун, эгер ам Аллагъдиз ﷺ аси кваллах туштла;

– диде-бубадихъ галаз рахадайла яваш ва хъуътулдаказ рахун;

– эвердайла ва я рахадайла диде бубадин тлвар кьун тавуна рахун;

– къекъведайла абурун кьулухъай фин;

– жуван нефсиниз вуч хуш ятла, гъабрузни гъам авун ва жуваз гъи кваллах пис ятла, гъабрузни гъам авуна клан тахъун;

– гъар сеферда жув патал Аллагъдивай ﷺ тлалабдайла, жуван дуъайрик гъабурни ктун.

Ибур вири чна чи диде-бубайрал чан аламай кьван гъабуроз авуна клани эдебар я. Эгер рагъметдиз фенватла чавай абуруз гъихътин саваблу кваллахар ийиз жеда? И суалдиз алимри жаваб гузва:

– веледди вичи-вич хъсандиз тухун, абуруз адалай кьени ва клани кваллах авач;

– абурун (диде-бубадин) мукъва-кылийрихъ ва дустарихъ галаз хъсан араяр ва хатур гъуърмет хвена кланда;

– абурун гунагърилай Аллагъди гъил къачун патал дуъаяр авун, гъакъни абур патал садакъяр пайна кланда.

Абу Гъурайрата (Аллагъ вичелай рази хъурай) Пайгъамбардин ﷺ ихтилат гъизва: «Адаман велед кьейила адан пуд амалдилай гъейри вири амалар атлузва: 1. «садакъятун джариятун», яни гъамишалугъ амукъзавай садакъя, месела, муъгъ эцигун, ятар тухун ва мсб., 2. менфят авай илим тун, месела, ктаб кхъин, 3. дуъз тербия ганвай ислягъ велед адаз, месела, гунагърилай гъил къачун патал, сурун азабрикай, Жегъеннемдин жазайрикай Аллагъди ﷺ хуън патал дуъаяр ийидай.

Эгер чна шариатдин ктабра кхъенвайвал ийиз хъайитла, диде-буба, Аллагъни чалай рази жеда ва гъакъни чи аяларни чун рази ийидайбур жеда. Къуй Аллагъди ﷺ чаз сабур ва нуъсрет гурай диде-бубадиз гъуърмет ийидай ва чи риклериз регъим яна Аллагъ рази жедай умуър къисметрай. Амин.

ХИЙРЛУ ИХТИЛАТ ИЙИЗВАЙ КАС ХИЙРЛУ КАР АВУРДАЗ ТЕШПИГЬ Я

Гъадис

ШАРИАТДИН ИСТЕМИШУНАР

1 « 1. Нисинин вахт жуьмя йикъан куплунизни кьве хутбадиз бес хъана кланда. (Ибну Гъажар аль-Гъайтами «Тухфату-ль-мухтаж», 334-ч.)

Анаса м лагъана: «Пайгъамбарди м жуьмя йикъан капI рагъ цавун юквалдай рагъаклидай патахъди элкъведайла ийидай». (Гъадис Агъмада, аль-Бухариди, Абу-Давуда ва ат-Тирмизиди агакъарна).

2. Жуьмя йикъан капI агъалияр яшаммиш жезвай сергъятравай эцигунра, санал кIватIал хъанвай, яни аниз я хуьр, я шегъер лугъудай чкада авун лазим я. Алидилаи Абду-р-Разакъа агакъарна: жуьмя йикъан капI хуьрелай ва шегъердилай алатайла мад санани ийизвайди туш. (Ибну Гъажар аль-Гъайтами «Тухфату-ль-мухтаж», 335-чин).

3. Нагагъ жуьмя йикъан капI са шумуд чкада ийиз хъайитIа, капI са мискиндилаи алатайла вилик авуна, гъа са вахтунда кьве мискидани сад хъиз авунани кландач. Пайгъамбардин м ва пак тир халифрин девирда жуьмя йикъан капI агъалияр яшаммиш жезвай са чкадин кьвед ва я са шумуд мискинда ийидачир. (Ибну Гъажар аль-Гъайтами «Тухфату-ль-мухтаж», 336-чин).

4. Жуьмя йикъан капI жемятди саналди авуна кланда. Ина жемятдихъ галаз ийизвай куплунир вири шартIар хуьзвайди я вири ферз тир купIара хъиз (имамдиз мукъва хъун, имамдихъ галаз капI авунин ниятдалди ва икI мад).

Идалай гъейри, мадни алава шартIар ава: жуьмя йикъан капI акъулбалугъ хъанвай касди, азад (лукIар тушир) мусурманри яхцIур касдилаи тимил тушиз авун, абурни лазимвал авачиз я хъуьтлуьз, я гатуз чпин хуьр гадар тийизвай агъалияр хъун чарасуз я. Гъатта абуру икъван чIавалди маса шегъерда ва хуьре жуьмя йикъан капI авунани авуначни адалай аслу тушиз. Гъа са вахтунда абурувай жуьмя йикъан капI маса хуьрени ийиз жеда. (Ибну Гъажар аль-Гъайтами «Тухфату-ль-мухтаж», 338-чин).

Жуьмя йикъан куплунир мадни са шартлуникай лугъуз кланзава – капI ийизвайбурун лапI тимил тир паюнизни (40 касдиз кьван) кьве хутIбадинни важиблу вири паярин ван хъана кланда ва гъакIни «ФатихIа» сура хъайитIани клелиз чир хъунин лазимвал, чарасузвал ава. ГъалатIар кваз клелайтIа жезва, (амма вирида сад хътин!). Амма инал хутIба клелиз алакьдай са кас кьванни хъунин чарасузвални авайди къейдун лазим я. Нагагъ 40 касдикай 39 кас савадлу, амай сад савадсуз хъайитIани жуьмя йикъан капI дуьзди яз кьведач. Ихътин къарар (фетва) Байгъавиди акъуднай. (Ибну Гъажар аль-Гъайтами «Тухфату-ль-мухтаж», 340-чин).

5. Гуьгъунин шартIарикай сад кьве хутIба авун я. Бухаридилайни Муслималай агакънавай гъакькIи гъадисра къейдзавайвал, Пайгъамбарди м жуьмя йикъан капI абур клел тавунмаз ийидачир (Ибну Гъажар аль-Гъайтами «Тухфату-ль-мухтаж», 342-чин).

Нагагъ и вад шартлуникай сад кьванни тамамар тийиз хъайитIа, я туш хъи, чун абурухъ инанмиш тушиз хъайитIа, жуьмя йикъан капI дуьз кьвезвайди

Ругуд лагъай ферз?

туш. Месела, чаз дуьм-дуьздаказ чизвач, гъи мискинда жуьмя йикъан капI фад гатлумнава, саналди гатлумнаватIа лагъана инанмиш туш, я туш хъи, ам яхцIур кас мусурмандихъ галаз саналди ийизвани ийизвачни чизвач, шаклувал ава – абур чкадин агъалияр, «аль-ФатихIа» сура дуьздаказ клелиз жевай-бур яни тушни и кIвалахдинни тамамвилелди гъавурдик квач. ИкI яз хъайитIа, чун жуьмя йикъан капI тавур ксариз ухшарбур я, вучиз лагъайтIа лазим тир вири шартIарин гъавурда авач, абур кьилиз акъуднавач.

Имам аш-Шафиидин эхиримжи къарарда къалурнавайвал, нагагъ яхцIур кас авачтIа, къалурнавай шартIар кьилиз акъудиз жедай хътин, алава тир нисинин капI хъувуна кланда.

Ва идахъ галаз алакьалу яз чна ам ругуд лагъай ферз яз ийизвач, инанмиш хъун паталди хъийизвайди я, вучиз лагъайтIа, са гъихътин ятIани куплунилай кьулухъ хъийизвай купIар ругуд ва ирид лагъай ферз жезвайди туш.

Идан гъакьиндай Аллагъдин Пайгъамбардин м кьве гъадисди субутзава:

Са сеферда Пайгъамбарди м экуьнин капI ийизвай ва ам тийизвай кьве кас акурла хабар кьуна: «Куьн чахъ галаз капI авуникай куь яргъазна?» Абуру жаваб гана хъи, бес кIвале капI авуна атанвайди я. И вахтунда Пайгъамбарди м лагъана: «Куьне кIвале капI ийизватIани, мискиндиз атайла жемятдихъ галаз капI ая, тикрар хъувун куьн паталди ферз я».

ГъикI ятIани са кас мусурманри рагъдандин капI авурдалай кьулухъ мискиндиз атана. Пайгъамбарди м лагъана: «И касдиз адахъ галаз капI авуналди садакъа ни гуда?» Ахпа са мусурманди и атанвай касдихъ галаз акъвазна хъиз капI хъувуна.

Са сеферда «Мингъажу-т-тIалибин» ктабдиз баянар кхъей машгур алим шафиитрин мазгъабдал алай шейх ар-Рамали ибн Гъажар аль-Гъайтамидивай, «Куьн, шафиитар, Аллагъдиз акси акъвазнава, вучиз лагъайтIа Аллагъди анжах вад капI ферз яз ганва, куьне лагъайтIа, ругуд лагъай ферз, нисинин жуьмя йикъан алава капI хъийизва» лагъай касдин фикрар гъакьикъатдив къазвани къазвачни лагъана хабар кьуна.

Ар-Рамалиди жаваб гана хъи, бес а кас таб квай, рекъелай алатнавайди, савадсузди я, нагагъ ам шафиитри ферз яз ругуд капI ийизва лагъайди тестикъзавайди ятIа. Шариатдал бинеламиш хъайитIа, ихътин кас куьрди мукъва хъанва (инанмишсузвилиз) ва адав муртадрихъ хъиз (имандивай къакъатнавайбур) эгечIна клан я. Эгер акI туштIа, ам а тегъер чIулуникай авуна

кланда хъи, вичи къазанмишнавай тегъерда, ам акурла икI фикрзавай амайбурузни тарс жедайвал.

«Чна ферз тир ругуд куплуникай лугъузвач, - алава хъувуна ар-Рамалиди, - амма жуьмя йикъан куплунилай кьулухъ нисинин капI хъувун чарасузди яз гьисабзава, нагагъ гъи мискинда жуьмя йикъан капI вилик гатлумнаватIа чизвач хъайитIа. Чаз (шафиитри) шартIар ава – чарасузвал авачиз хъайитIа, са мискидилаи алатайла маса мискинра капI тийидай.

Яни вуж жуьмя йикъан куплунал вири шартIар кьилиз акъудунихъ инанмиш туштIа, нисинин капIни хъувун лазим я, тахъайтIа абур жуьмя йикъан капI тавурбуруз ухшар жеда. Ва гъич садавайни мазгъабрин имамрикай пис рахаз жедач ва Аллагъ ихътиндал ажугъламиш жеда». (Мугъаммад Абдуллагъ аль-Жорданидин «Фатхуль-аллям», 3-том, 39-чин).

Нагагъ са ни ятIани капI авуна ахпа ам ягъалмиш хъайитIа гуя вичи шартIарикай сад кьилиз акъуднавач лагъана, ихътин касди капI цийи кьилелай хъувун лазим я ва ам ругуд лагъай ферз жедач. Гъатта гъар сеферда ягъалмиш хъайитIа, мадни цийи кьилелай хъувун лазим я, та вири шартIар кьилиз акъуднавайдахъ инанмиш жедалди.

Жуьмя йикъан куплунилай кьулухъ нисинин капI хъувунин патахъай амай мазгъабра вуч лугъузва? Бязибуру мискиндай экъечIайла лугъузва гуя абур имам Абу Гъанифадин м мазгъабдал алайбур я ва абуру имамдин гъерека-тар шаклувилик кутазва.

Маликтри лугъузва:

Нагагъ мискинар гзаф аваз хъайитIа, жуьмя йикъан капI и чкадин сад лагъай мискинда авунвайди яз гьисабда. Гъавилай амай мискинра авур капI жуьмя йикъанди яз гьисабдич ва ам авурбур мажбур жеда нисинин капIни хъувуниз.

Гъанбалитри лугъузва:

Жуьмя йикъан капI амай мискинра кьиле фенвайди яз гьисабда нагагъ кьилин мискинда чка авачиз хъайитIа. ТахъайтIа, ам жуьмя йикъанди яз гьисабда тек са мискинда, яни имамди ихтияр ганвайди ва я имамди вичи капI ийизвайди. Нагагъ имамди дуьм-дуьз ихтияр ганвачиз хъайитIа, жуьмя йикъан капI гьисабда къада а мискинда, гъина инанмиш яз сифте ийиз гатлумнаватIа, нагагъ инанмишвал авачиз хъайитIа, алава нисинин капIни хъувуна кланда.

Гъанафитрин мазгъабда лугъуз-ва:

Нагагъ жуьмя йикъан капI хейлин мискинра ийизватIа, ина хаталу са карни авач, гъатта нагагъ са мискинда

ам фад гатлумнаваз хъайитIани. Амма ихътин дуьшуьшра нисинин кьуд рака-атдин капI ниет авуна хъувун хъсан я. Амма ам кIвале авуртIа хъсан я, гъикI хъи, жергедин мусурманри ам ферз яз къабул тийидайвал. Нагагъ къунши мискинда жуьмядин капI фад гатлунавайди чир хъайитIа, нисинин капI хъувун чарасуз я.

Низ гзаф чизватIа, чаз, я туш хъи, алмириз? Абуру чаз къалурайвал тийиз хъайитIа, ихътин илимдикай рахана вучзава? Нагагъ чаз шафиитар лугъузватIа, чна имам аш-Шафииди къалурнавайвал авунани кландачни? Жуьмя йикъан капI ийизвайбуруз «аль-ФатихIа» сура дуьз клелиз чирунни ферз я.

Нагагъ акъулбалугъ хъанвай яхцIур кас мусурмандиз Къуръанда клелзавай тегъерда «аль-ФатихIа» сура ва «ат-Ташагъгъуд» дуьз клелиз чизватIа ва нагагъ жуьмя йикъан капI хуьре, я туш хъи шегъерда са чкадал ийизватIа, нисинин капI авунин гъакъиндай гуьжет алай месэлярни арадал кьведач.

Гъар са яшаммиш жезвай чкада капI ийизвай яхцIур кас тахъун им утанмишвал тушни?!

Дагъустан Республикадин Буйнакский райондин Чиркей хуьре Тагъир-гъажи тIвар алай алим яшаммиш жезвай. Саки къанницIуд ийсан кьене ам хуьруьн имам тир. «Магъаллидин» ктабдай ада кьуд виш кас аялриз чирвилер гана. Ада гъеле а вахтундани лугъудай. Бес «Захъ кьенин ийкълди чириз тахъанвай, кьил акъудиз тахъанвай месэля ама». А вахтара и хуьр Дагъустанда виридалайни чехибурукай сад тир ва ана жуьмя йикъан куплунир гуьгъуьнал нисинин капI хъийизвай.

ГъикI ятIани са сеферда Казбековский райондин Буртунай хуьрай иниз Хайбула тIвар алай алим атана. Ада чиркейвийрин аялриз тажвиддайни махрадждай Къуръан дуьз клелиз чирзавай. Хъсан гъазурнавай жемят атана арадал.

Са къадар вахт алатайла, жуьмя йикъан вяз авурдалай кьулухъ, Тагъир-гъажиди лагъана: «Гила чахъ бес къадарда инсанарни ава ва къуватлу жемятни. Къедалай кьулухъ жуьмя йикъан куплунилай гуьгъуьниз нисинин капI тавуртIани жеда». Идалай кьулухъ нисинин капI мискинда жуьмя куплунилай кьулухъ хъийизмачир.

Гъатта «Магъаллидин» ктабдай кьуд виш тилмиздиз тарсар гайи Тагъир-гъажиди илимдай вичиз гзаф къадар гъавурда акъун тавур чкаяр ама лагъайла, чун гъихътинбур хъун лазим я?! Пайгъамбардин м асгъаб тир Ибн Аббаса м садрани кьведра тикрардачир: «Ни вичиз чизва лугъузватIа, ам савадсуз кас я».

Винидихъ къейд авунвайвал, Дагъустанда ва маса чкайра, шафиитрин мазгъабдал алайбуру, нагагъ шартIар кьилиз акъуд тавунвайдан гъакъиндай шаклувал аватIа нисинин капIни жуьмядин куплунилай кьулухъ хъувунин лазимвал ава.

Къуй Аллагъди Мугъаммад Пайгъамбардин м уьмметдиз камаллувал гурай чирвал авай ксарал амал ийидайвал! Амин.

Гъадис

ИМАНДИЗ ПУДКЪАННИЦИУД ХЕЛ АВА, ЖУВА-ЖУВ ДУЪЗ ТУХУН АБУРУКАЙ САД Я

ЧИР ХЪУН ХЪСАН Я

Къурамугъаммад-гъажи РАМАЗАНОВ

Шариатдин месэлайра вагъабитрин ягъалмишвал

Эвел – алатай нумрайра

Купунихъ галаз алакъалу месэлаяр

Суал: КапI тийизвай касдиз имансузди (кафир) лугъуз жедани?

Жаваб: КапI – им Аллагъ-Тааладин Вичин гъар са лукIран, адан къил къилел аламай къван, хиве тунвай буржи я. Гзаф гъадисар ава зина, такабурлувал, чуьнуьхунар авурла куфрди (неверие) аватзава лугъузвай. Гъа са вахтунда чехи гунагъар авурла инсанар куфрди аватзава лугъуз тестикъарзавай гъадисарни ава. Гъа идал бинеламиш хъана исламдин гъакъкъи алимри-ругъунири ихътин къарар акъуднава: «Эгер инсанди чехи гунагъар ийиз абур авун гъарам (къадагъа) туш лугъуз тестикъарзава, ам куфрди аватзава.

Эгер инсандиз ихътин гунагъар авун къадагъа тирди чиз-чиз абур вичин руьгъдин зайифвилай ийизватIа, ам куфрди аватзава». Гъаниз килигна алимри капI тавун, зина, эрекъар хъун ва гъа ихътин маса гунагъар ийизвай кас, эгер ада абур авун къадагъа тирди инкар ийизватIа, кафирдай гъисабзава. И кардин тереф пуд мазгъабдин имамар тир Шафииди, Малика ва Абу Гъанифади хуьзва. Имам Агъмада ихътин гунагъар ийизвайди са чкадал куфрди аватзава, маса ктабда аватзава лугъуз кхъизва. Ибн Къуддамата «куфрди аватзава» лугъудай гафарин къуват «куфрди аватзава» лугъудай гафарилай артухди яз гъисабзава.

Суал вуганвай месэладай вири къуд мазгъабдин имамрин санал къачур фикир ихътинди я: эгер са касди капI тийиз гъа са вахтунда ам авунин чарасузвал инкарзава, ам

куфрди аватзава. КапI тийизвайди куфрди аватзава лугъуз анжах цийивилер твазвай дуъз рекъелай алатнавайбуру тестикъарзава.

Гила чун чехи алимрини къуд мазгъабдин алимри чпин гафара квел амал ийизватIа тамашин. Къуръанда хъенва (мана): «Дугъ-риданни, Аллагъди гзаф худаяр ава (ширк) лугъунилай гъил къачудач, анжах амай квейлай хъайитIани гъил къачуда, эгер Вичиз клан хъайитIа» (Ан-Нисаъ» сура, 48- аят). И аятди инсан капI тавурла куфрди ават тийизвадан гъакъиндай шагидвалзава.

Имамар тир Агъмада, Абу Давуда, Насаиди, Ибн Маджагъа, Гъакима чпин гъакъкъи гъадисрикай садан эхирдай лугъуз: «Аллагъди капI тийизвай касдиз Женнетдиз тухуда лагъана гаф гузвач. Эгер Аллагъдиз клан хъайитIа ахътин кас азиятрик жеда, анжах Адаз клан хъайитIа, Женнетдиз тухуда». «Адаз клан хъайитIа, Женнетдиз тухуда» лугъудай гафарай аквазвайвал, капI тийизваздаз кафир лугъуз жедач, вучиз лагъатIа кафир Женнетдиз аватдач.

Анжах им капI тавуртIани жеда лагъай гаф туш, вучиз лагъайтIа и кар лап чехи гунагърик акатзава.

Алимри «капI тавун куфр я» лугъудай гъадисдизни баянар ганва. Абуру лугъузвайвал, и гафар мусурманар капI тавуникай хуьн патал, яни капI инкарзавай кафирриз тешпигъ тахъун патал кхъенвайбуру я лугъуз тестикъарзава.

Суал: Эхиримжи вахтара аввабинрин суннат-куплар инкар ийизвайбуру пайда хъанва. Абуру гъахъ яни?

Жаваб: Ваъ, гъахъ туш. «Аввабин» Аллагъ гзаф клан хъун себеб яз Адахъ тамандиз элкъвенвай касдиз лугъуз. Месела, нянихъ, галат хъанваз къвалахдилай хтайла, фу тIуьна ял акъадарзава, агалтзава, юргъунвал рекъизва. Ихътин легъзейра Аллагъ рикелай алатзава. Вирида ял ядайла куплар ийизвайбуруз тамамдиз Аллагъдихъ, Ам пара клан хъун себеб яз, элкъвенвайбуру лугъуда. Аввабинрин сунат-купларикай алава малуматар «Итгъаф» ктабдай (3- том, 614-617- чинар) къачуз жеда.

Гила а купларикай чпкай. Дуъз рекъелай алатнавайбуру, чпин

Мугъаммад бин Мункъадиран ва масабурун тIварар къаз жеда. Абурулай гуьгъуьниз, гила пайда хъанвай дуъз рекъелай алатнавайбурулай гъейри, аввабинрин куплар герек авач лагъай гич са алимни хъанач.

Чна винидихъ лагъайвал, эгер зайиф гъадисар жуьреба-жуьре версияр аваз са шумуд чкадал гъанваз хъайитIа, абур гъакъкъи гъадисдай къаз жеда. Агъадихъ чна са шумуд гъахътин гъадис гъизва.

1. Ибн Мубаракалай агакънавай гъадисда лугъуз: «Гъетрени мисен купларин арада ийизвай куплариз аввабинрин куплар лугъуда».

Ас-Салам-фото

гафариз къуват яз, тестикъарзава хъи, гуя аввабинрин куплар авун суннат я лугъузвай гъадисар чеб зайифбуру я. Мадни абуру аввабинрин куплар рагъ экъечIадалай гуьгъуьниз ийизвай куплар я лугъуз. Амма а авамриз Мугъаммад Пайгъамбарди гъетрен (хушунин) куплунилай гуьгъуьнийизвай суннат-купларизни аввабинрин куплар лагъайди чизвач. ГъакIни абуруз зайиф гъадисрални, эгер абур хъсан крарикай, хуш къилихрикай, ерийрикай ихтилат физватIа, амал ийидай ихтияр авайди чизвач. Идалайни гъейри, эгер гъа са месэладин гъакъиндай са шумуд зайиф гъадис гъанваз хъайитIа, а гъадисри гъакъкъи гъадис эвез ийида (яни са шумуд зайиф гъадис санлай къачурла абур гъакъкъи са гъадисдиз барамбар жеда).

Аввабинрин куплар гъетрен куплунилай къулухъ Пайгъамбарди гъакI адан асгъабри ва табиинри (асгъабрилай гуьгъуьнай къвезвай несил), къуд мазгъабдал амал ийизвай вири алимри ийидай. Аввабинрин куплар ийидай са шумуд асгъабдин тIварар къаз жеда. Ингъе абур: Абдуллагъ ибн Масъуд, Абдуллагъ бин Умар, Салман аль-Фариси, Анас бин Малик ва масабур. Абурун гуьгъуьнлай атай несилдай Али Зайну-ль-Абидин бин Гъусейнан, Саид бин Джубайран,

2. Имам Насаиди Гъузай-фадилай атанвай гъадис гъизва: «Аллагъдин Пайгъамбарди гъетрен куплунилай къулухъ мисен капI жедалди суннат-куплар ийидай».

3. Умар бин Ясиралай имам Табраниди чал ихътин гъадис агакъарнава: «Заз гъетрен куплунилай къулухъ ругуд къил суннат-куплар ийизвай зи рикI алай, заз клани Аллагъдин Пайгъамбар акуна».

4. Имам Табранидини имам Агъмада Убайдадилай ихътин гъадис гъизва: «Аллагъдин Пайгъамбарди гъетрени мисен купларин арада суннат-куплар авун патал эмир гудай».

5. Тирмизиди ихътин гъадис агакъарнава: «Гъетрен куплунилай къулухъ ругуд къил суннат-куплар авун цикъвед йисуз Аллагъдиз ибадат авунихъ галаз гекъигъава».

6. Табранидилай атанвай гъадисда лугъуз: «Гъетрен куплунилай къулухъ ругуд къил суннат-куплар авуни инсан гуьлуьн кафади гъикI михъзаватIа, гунагърикайни, абур гъикъван аваз хъайитIани, гъакI михъи ийизва».

Винидихъ гъанвай гъадисрикай гъар сад къилди къачуртIани аввабинрин суннат-куплар авун патал тамам делил я.

Суал: Куплунилай къулухъ дуьаяр кIелун бидъа (нововведение) я лугъузвай гафар дуьзбуру яни?

Жаваб: Куплунилай къулухъ дуьаяр кIелун Пайгъамбардин сунна я. Ат-Тирмизиди Абу Умаматалай вичихъ хъсан иснад (гъадис садалай садал агакъарзавайбурун силсила) авай гъадис гъизва. Ана лагъанва: «Са касди Аллагъдин Пайгъамбардивай хабар къуна: «Виридалайни къабулзавай дуьа гъим я?». Пайгъамбарди жаваб гана: «Ийифен къулариз гъакни ферз купларилай къулухъ авур дуьа».

И месэладай мадни къил акъудиз кланзавай касдивай имам Нававидин «Азкар» ктаб (83-85- чинар) кIелиз жеда.

Ас-Салам-фото

КъатI ама

АЛЛАГЪДИН АЖУГЪДИКАЙ КИЧЕ ХЪУХЪ!

Гъадис

ИСЛАМДИН КЪАНУНАР

Мугъаммадариф РАМАЗАНОВ

Махачкъала шегъердин

Имам Шамилян тварунихъ

галай мискидин имам

Низ икъаматдинни азандин ван хъайитла, абуруз жаваб гун хъсан яз гъисабзава, анжах «Хайя гала...», «Ассалату хайру-м-мина-н-навм» и «къад къамати-с-салату» келимаяр тикрар тавуна.

Вири къуд «Хайя гала...»-диз жаваб гайитла хъсан я:

«Ла хавла ва ла къувата илла билЛагъи-ль-галийил Глазим»

Ибну Сунниди суъгъбет авурвал, Пайгъамбарди ﷺ «Хайя гала-ль-фалах!» гафарилай къулухъ лугъудай:

«Аллагъу-м-ма-жгала мина-ль-муфлихина» («Я зи Аллагъ, чун бахтлу жедайбурун жергеда къабула»). Гъавилляй «Ла хавла...» гафарилай къулухъ ихътин келимаяр лагъайтла хъсан я.

«Бушрал Карим» ктабда кхъизвайвал, низ вири къуд сефердани «Хайя гала...» ван хъайитла, суннат яз, «Хайя гала...» гафарилай къулухъ, жаваб гузвайдани и келимаяр тикрарда ва ададай гуъгъуни лугъуда: **«Ла хавла ва ла къувата...»** ва эхиримжи «Хайя гала...» хълагъайдалай къулухъ алава хъийида **«Аллагъумма жгала...»**.

«Ассалату хайру-м-мина-н-навм» келимадиз жаваб хгуда:

«Садакъта ва барирта» («Вун гъахъ я ва гзаф къадар хъсанвилерал агъавал ийизва»). ИкI гъадисда лугъуз-ва.

«Убаб» ктабда ихътин келимаяр алава хъувуртла пис жедач лугъуз кхъизва:

«Ва бил-ль-хакъкъи натлакъта» («Вуна гъакъкъат лагъана»). Ва идал алава хъувуртла хъсан я:

«Садакъта Расуллагъи, салалагу алайги ва саллам, ассалата хайрум-мина-н-навм» («Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лагъайди гъахъ я – капI авун ахвардилаини хъсан я»). ИкI «Бушрал Карим» твар алай ктабда кхъенва.

Гъар са «Къад къамати-с-салату...»-диз жаваб гузва:

«Акъамагъа-лЛагъу ва адамагъа ва жагъалани мина-с-салихIи агълигъа» («Къуй Аллагъди и капI вини дережадиз хкажрай ва эбеди авурай, зунни и куплунал виридалайни хъсанбурун жергеда тура»). ИкI Абу-Давудалай атай гъадисда лугъуз-ва.

«Ва адамагъа...» гафарилай къулухъ лугъуз-ва:

«...ма даматIи-с-самавату ва-ль-арзу» («Чилни цав гъикъван къадарда эбеди ятла, гъакъван къадарда и капIни эбеди хъурай»).

«Ассалату жамигъа»-дин ван хъайила лагъайтла хъсан я:

«Ла хавла ва ла къувата илла билЛагъ».

Гъакъкъатдин гафарал бинеламиш хъайитла, вири азандиз жаваб гана кIанда, гъатта аял хайила адаз твар гудай вахтунда япал гузвай азандизни кваз. Амма Рамалиди лугъуз-вайвал, вири азандиз, куплуни азандилай алаатайла жаваб гунин чарасуз-

Азандизни Икъаматдиз жавабар

Имам аш-Шафиидин мазгъабдалди

Ас-Салам-фото

вал авач. Ибн Къасимни идахъ галаз рази я.

Эвер гузвайда ва жаваб гузвай да азандилайни икъаматдилай къулухъ Пайгъамбарди ﷺ салават гъайитла хъсан я.

Салават гъи къайда лагъайтлани сунна яз гъисабзава, амма виридалайни лайихлу салаватрикай сад «Салату Ибрагъим» («Кама ссалайта...») лугъуз хъайитла хъсан кар тирдакай къазва. Азандилай къулухъ салават кIелзава: **«Ас-салату ва-с-саламу гIалайка, я Расуллагъ»**. Минарадилай гайи эвер гунилай къулухъни салават лагъайтла хъсан я: **«ас-салату ва-с-саламу гIалайка, я Расуллагъ»**. Ас-салату ва-с-саламу гIалайка ва гIала алика ва аслабика ажмагин». Салаватдилай къулухъ дуъа кIелунни хъсан яз гъисабзава: **«Аллагъумма раба гъазигъи-д-дагIвати...»** (адакай агъадихъ галай кыле лугъуз-ва). КIандайбурувай алава хъийиз жеда:

«Ва аскъина мин ядигъи шарифати шурбатан гъаниатан ла назмау багIдагъа абадан иннака ала кули шайъин къадир» («Вуна адан (Пайгъамбардин ﷺ гъилелай вичихъ тешпигъ авачир хътин Кавсардин целди гъарарат атIутI, адакай лезет къачудайвал, гъакъкъатдани, Вун Къудратлуди я»).

Азандиз жаваб гунин лайихлувилерикайни къайдайрикай

Тавафда, гъамамда ва регъятханада авайла азандиз жаваб гунин къайдайрикай

Гъамамда авайдавайни азандиз жаваб гуз жеда. Идалай гъейри, сив

квачиз бедендал нажас алайдавайни азандиз жаваб гуз жеда. Ихътинда вичин сив миъна хъиз, азандилай къулухъ артух вахт алатнавачтIа, жаваб гайитла, хъсан яз гъисабзава. Гъилер чухъун гвачиз, миъиз беден чухъунин лазимвал авайбурузни ва парталрик квай дишегълидывайни азандиз жаваб гайитла жеда.

Регъятханадани ва гъульунни папан алакъяр авай вахтунда азандиз жаваб гана кIандач.

Нагагъ азандилай къулухъ артух вахт алатнавачтIа, ахпа жаваб гайитла хъсан я.

Таваф ийизвайда (Къабедилай элкъевезвай вахтунда) азандиз жаваб гайитла хъсан яз гъисабзава.

Суннат-капI ийизвайда азандиз жаваб гунин чарасузвал авач: нагагъ ада къуд "Хайя гала..."-диз жаваб гана «Садакъта ва барирта» лагъайтла, адан капI чIур жезва. Амма капI авуна куътагъайдалай къулухъ, нагагъ артух вахт алатнавачтIа, жаваб гайитла жеда.

Азандин вахтунда жуъмя юкъуз мискидиз, имам хутIбадив эгечIдалди вилик сифте нубатда кIвачин кылел акъвазна азандиз жаваб гана ва ахпа къве кыл тагъият-капI (мискидиз атунин) авуна кIанда. ХутIбадин ван хъун патал сифте нубатда тахIият-капI авуна ахпа азандиз жаваб гайитлани жеда.

Илим къачунал (кIелунал) машгъул хъайи вахтунда азандиз жаваб гунин патахъай алимри вуч лагъанватIа, гъадан гъавурда тунин гъакъиндай

Азандин эхирдалди адан гафариз жавабар хгунилай гъейри, маса са шейнални - кIелунал, Къуръан

кIелунал ва Аллагъдин тIвар рикIел гъунал (зикрдал) машгъул яз хъайитлани, мад са затIни лагъана виже къведач. Вири къулухъди туна азандиз жаваб гана кIанда, гъатта тарс чирзаваз хъайитлани, вучиз лагъайтла, адаз жаваб гунин вахт акъалтIзавайди я, ам са куъруъди я, тарсунин вахт лагъайтла, гъи чIавуз хъайитлани давамариз жеда.

Жалалуддин СуьтIиди лагъана хъи, бес азандин вахтунда рахазвай кас имансуз яз къиникъин къурхуллувилик акатзава. Къуй ихътин кIвалахдикай Аллагъди хуърай!

Имам Шаъраниди «Аль угъуду-ль-МухIаммадият» тIвар алай ктабда кхъизва: «Пайгъамбардилай ﷺ умуми истемешун агакъна, чна гъадисда къалурнавайвал, муэдзиндин гафариз жаваб гунин патахъай. Гъавилляй Шариат арадал гъайи пайгъамбардин ﷺ гъуьрметдай гъихътин метлеблу я туш хъи, артух метлеб авачир кар гъиле аваз хъайитлани, абур туна хъиз, азандиз жаваб гана кIанда. Вучиз лагъайтла ибадат авунин гъи къайдадихъ хъайитлани вичин тайин тир къалурнавай вахт ава. Азандиз жаваб гунинхъ вичин вахт, тасбигъдиз вичин ва Къуръан кIелуниз вичин бере ава».

Месъла: «ФатихIадин» паталай истигъфар ва я суждадин я туш хъи, рукуъдин вахтунда (чилиин ва юкъван икрам) ташагъуддин паталай «АттахIияту»-дин паталай «ФатихIа» кIелдай ихтияр гъикI авачтIа, гъакIни къалурнавай вахтунда авуна кIанзавай са кIвалахдилай алаатайла масад авунани кIандач. Гзафбур, гъатта илим чирзавайбуруни, амайбурукай раханни тийин, ихътин лайихлу истемешунри-вай яргъа я, къайгъусуздив абурев эгечIзава.

Бязи илим чирзавайбуру чпин кIелунривай акъваз тавуна азандиз жаваб гузвач ва жемятдин капIни ийизвач, кIелунривай къакъатиз кIанзавач. Идаз абур жаваб гузва – илим багъа я. Амма им дуъз фикир туш. Инал гъавурдик кутунин чарасузвал арадал къевезва. Жемятдихъ галаз авуна кIанзавай куплунилай багъа са илимни авайди туш. Им шариатдин истемешуннар кылиз акъудзавай ва абурукай тамам чирвилер авай гъар садаз хъсандиз чизвай кар я.

Зи муаллим Аллион Хаввас «Хайя гала-с-салат...»-дин ван хъайивалди, Аллагъдин Гуъзелвилерин вилик регъувиляй кузвайди хъиз акъваздай. Ва муэдзиндиз тамам гъузурда (Аллагъдикай авай фикирривай яргъа тахъана), муътIуъгъ яз жаваб гудай.

Къуй Аллагъди вун гъакъкъатдин рекъел гъурай!».

Гъадис

АЛЛАГЪДИХЪНИ КЪИЯМАТДИН ЙИКЪАКЪ ИНАНМИШ КАСДИ Я ХЪСАН КРАР ИЙИДА,
Я АМ КИСНА АКЪВАЗДА

ШАРИАТДИН КЪАНУНРАЛДИ

Мусурманар яшайишдин жигъетдай жуьреба-жуьре суалар гъаз Дагъустандин мусурманрин Диндин идарадиз къвезва. ДУМД-дин канонический отделди хвавиле къабулунин гъакъиндай (усыновление) шариатдин истемишунрив къадайвал акъуднавай фетва теклифзава.

Хвавиле къабулунихъ галаз къадай хътин ва я адаз ухшар авай чпелни къадагъа алачир алакъяар Исламда ава. Амма «хвавиле» къабулун лагъай гафунихъ Исламда са тайин мана-метлеб авач, гъикI хьи, им гъакъикъат хъана клани кардалди эвез авун лагъай чIал жезва. Вучиз лагъайтIа, чара касдидай жуван ивидин мукъвади, багъриди ийиз жедач, яни чарадан аялдидай ам тербияламишзавайди патал я жуван хайи руш ва я хва жедач. Ам адан несил давам хъийизвайди туш.

Мусурманривай гадарнавай ва я етим аял къвалит гъиз ва ам гележегда тербияламишун патал хизанда къабулит жеда. Адан къилел къав жедайвал ийида, партал, тIуьн гуда, жуван багъри веледдив хъиз эгечIа. Амма ам жуван хайидай къадач. Ихътин кар Исламда нубат алайди, тарифдиз лайихлуди яз гъисабзава. Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Зунни етим хуъзвайди Женнетда икI жеда», - ва къалурдай тIубни юкъванди жизвидаказ ара амаз сад авуна.

Жуван несил дегишарунал гъизвай хвавиле къабулунин къайда Исламда къадагъа я. Амма мусурманривай ихътин аял лазим тир тегъерда къаюмвилит къачуз жеда, яни закондив къадайвал, адан гъакъиндай къайгъударвал чIугъаз жедайвал. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Мусурманрин къвалерикай виридалайни хъсанди, гъина етимдин гъакъиндай къайгъударвал чIугъазватIа гъанаг я». Ислам къведалди арабри аялар хвавиле къабулзавай ва къабулнавай диде-бубади абуруз чпин тIварар гузвай, гуя абур чпин ивидин мукъвабур хъиз къалурзавай. Исламда чарадан аялриз тербия гудай ихтияр ава. Мусурманривай ихътин аялар чIехи ийиз, абурухъ гелкъвез, килигиз, куьмек гуз жеда, амма аялриз абурун чпин хайи бубадин тIвар гана кланда.

Нагагъ мусурманди хизандиз ам вичин хва ва я руш туширди чиз къабулзаватIа, идахъ галаз алакъялу яз ам вичин хизандай къуна хайи хцел ийизвай ихтибарвилер вегъизватIа, гъатта веси къведайвални ийизватIа, яни хвавиле къабулнавайдаз хайи хцихъ галаз барабар ихтиярар ганватIа, ихътин хвавиле къабулун къадагъа яз гъисабзава.

Сад тир Аллагъди Къуръанда лугъузва (мана): «...ва куь хвавиле къабулнавайбурукай хайи рухваря авунвач. Им анжах куь сиве авай са гаф я, Аллагъди (анжах) гъакъикъат лугъузва. Ада гъакъикъатдин рекъе-

Исламда хвавиле къабулун

Ас-Салам-фото

ни твазва...» («аль-АхIзаб» сура, 4-аят).

И сурадин вад лагъай аятда Аллагъди лугъузва (мана): «Абуруз (къаюмвилит къабулнавайбуруз) абурун чпин бубайрин тIварар къуна эвер це, им Аллагъдин вилик гъахлувал я. Нагагъ квез абурун бубаяр чизвачтIа, абур куь диндин стхаяр ва куьне тербияламишзавайбуру я...» («аль-АхIзаб» сура, 5-аят).

Тербияламишнавайбуру абуроз тербия ганвай ксарин ирссагъибар жезвач ва гъакIни абуроз чеб хизандиз къабулнавайбурун мукъва-къилийрал эвленмиш жедай ихтияр ава. Исламда хвавиле къабулунал къадагъа эцигдалди чпи хвавиле къабулнавайбурукай чара хъанвай дишегълидир эвленмиш жедай ихтияр авачир. Исламда лагъайтIа, чпин хайи рухварикай чара хъанвай дишегълидир эвленмиш жедай ихтияр авач. Амма Исламда нагагъ вичи тербияламишнавай, къаюмвилит къачунвай ва вичиз ивидин мукъвавал авачир хва туширдакай чара хъанвай дишегълидир эвленмиш жедай ихтияр ава. Пайгъамбардин ﷺ папа, Хаджади есирда къунвай Зайд ибн Гъарис тIвар алайди маса къачурла, ада ам Пайгъамбардиз ﷺ багъишна. Пайгъамбарди ﷺ ам азадна, тербияламишна, Зайд ибн Гъарис хвавиле къабулна. Адаз Зайд ибн Мугъаммад лугъузвай та хвавиле къабулун къадагъа ийидалди. Ва къадагъа авурдалай къулухъ адаз вичин гъакъикъатдин, бубадин тIвар къуна эвериз хъана.

Пайгъамбарди ﷺ Зайдаз Зайнаб бинт Джашхи гъана. Зайд адахъ галаз чара хъайидалай къулухъ, Аллагъди Пайгъамбардиз ﷺ иддадин вахт алата-лайдалай къулухъ адал эвленмиш хъун эмирна.

Аллагъдин эмирдалди Пайгъамбарди ﷺ вичин чешнедалди уьмметдиз къалурна хьи, Исламда хвавиле ва рушвиле къабулун авач. И кардидай Къуръанда икI лугъузва (мана): «...Зайдан адахъ галаз алакъяар хъана (чара) хъайидалай къулухъ, Чна вун адал эвленмишна, инанмишбуруз чпи къабулайбурун папарал (яни къаюмвилит къачуна хвенвай рухварин чара хъанвай дишегълидир) абурун алакъяар атIайдалай къулухъ четинвилер гъалт тавун патахъай ва Аллагъдин ﷺ эмирдиз чарасуз муьтIуьгъ хъун лазим я» («Аль-АхIзаб» сура, 37-аят).

ИкI виридаз а кардин патахъай субутна хьи, къабулнавай аялар хайи веледрай къаз жедач.

Аялдин гъакъиндай къайгъударвал чIугун ам аялди хайи буба авани-авачни адалай аслу тушиз гъар садан хиве авай къвалахрикай тирди къейдун лазим я. Аялдиз лазим къадарда куьмек гана кланда.

Аялдин гележег хъсанди хъунин гъакъиндай жавабдарвал хивез къачузвай инсанар, абур адан багъри мукъва-къилияр хъунилай ва я тахъунилай асул тушиз, нагагъ къаюмвилит къачунватIа, абуров везифа къилиз акъудунин патахъай лазим тегъерда

эгечIна кланда. Нагагъ аялди хъ багъри мукъва ксар авачтIа, ихътиндан гъакъиндай къайгъударвал чIугун вири мусурман уьмметдин хиве авай кар я. Ихътин дуьшуьшра имамди тайин ксарин къаюмвилит кутазвайдини къейд ийин.

Чарадан аялдиз къаюмвал гунин шартIар:

Исламда къадагъа алачир тегъерда хвавиле къабулунит ухшар къайдаяр ава – къаюмвилит къачун.

Къаюмвилит къачунин кардани Исламда къилиз акъудна кланзавай лазим шартIар ава:

Сад лагъайди: Аялдин тIвар, адан бубадин тIвар (яни фамилияни) хуьн, адаз вичин халисан диде-буба вуж ятIа чир жедайвал.

Къвед лагъайди: Хвенвайдаз вич хвейи кас къейидалай къулухъ адан ирсинин иесивал ийидай ихтияр авач.

Пуд лагъайди: Хуъзвайдавай вич къаюмвилит кутунвайдан рушал эвленмиш жедай, я туш хьи, вич хуъзвай дишегълидални эвленмиш жедай, хуъзвайдан рухвариз гъуьлуз фидай ва къаюмвилит къачунвай касдиз вичизни гъуьлуз фидай ихтияр ава. (И шартIар нагагъ хуъзвайди некледин хва ва я руш туштIа абуроз талукъ я).

Къуд лагъайди: Нагагъ къаюмвилит кутунвайди руш яз хъайитIа адаз акъулбалугъ хъайила вич хуъзвай касдин ва адан рухварин вилик гъижаб алачиз экъведай ихтияр авач.

Вад лагъайди: Къаюмвилит кутунвайди гада яз хъайитIа, ам акъулбалугъ хъайила адан вилик хуъзвай касди паб ва адан рушар гъижаб алачиз акъвазна кландач.

Ругуд лагъайди: Абурук гъил хкIурла (ругуд салай ва адалай алатай вахтунда) гъилер чухъун къачун атIузва (имам аш-Шафиидин мазгъабдалди).

Ирид лагъайди: Хвенвай, тербияламишнавайди акъулбалугъ хъайидалай къулухъ, адаз вичин магърамар тушир (ивидин мукъвабур тушир) дишегълияр (эркекар) алай чкадал къилди амуькдай ихтияр авач, вучиз лагъайтIа, абур адаз хайи диде-буба, вах-стха, хтул ва икI мад жезвач.

Муьжуйд лагъайди: Хуъзвайда вичи къаюмвилит кутунвайдан ирсиниз, мал-девлетдиз гъил яргъи авуна кландач ва адан мал-девлет вичиндакай къилди хуьн лазим я, адакай вич патал хийир хкуддай ихтиярни авач. Сад тир Аллагъди Къуръанда лугъузва (мана): «Чпихъ буба авачир етимриз чпин мал-девлетдидай абур акъулбалугъ хъайила це ва куь (писвилер) хъсанвилералди (етимдин) эвезмир. Ва адан мал-девлетдидай куьдал алава хъувуна немир, им чIехи гунагърикай я!» («ан-Нисаъ» сура, 2-аят).

Исламда чпин хизандиз къабулнавай гада ва руш хайи веледдай къуна ва хайи аялрихъ галаз сад хътин алакъяйра хъун къабулзавач. Нагагъ къаюмвилит къачунвай етим хуъзвай касдихъ вичин багъри веледар авачтIа, я туш хьи, адаз ихътиндаз са вуч ятIани таз кланзаватIа, къаюмвалзавай касдивай хуъзвайдаз вичел чан аламаз вичин ирс веси ийидай, тадай ихтияр ава ва гъакIни къейидалай къулухъ адан ирсинин пудай са пай тун веси ийиз жезва.

АЛЛАГЪ КУЪ АКУНРИЗ КИЛИГЗАВАЧ, АЛЛАГЪ КУЪ РИКІЕРИЗНИ КРАРИЗ КИЛИГЗАВА

Гъадис

КЪУРЪАНДИН АЯТРИЗ БАЯНАР

Абдулла МЕГЪАМЕДОВ
www.islamdaq.ru сайтдин
канонический отделдин редактор

Пак тир Къуръандин аятрин баянар

Мусурманриз Къуръандикай гзаф чир хъана кланзавайди фикирдиз къачуна адан аятрин мана ачухарун патал чна Пак тир Къуръандин тафсиррикай менфят къачуна клелзавайбур гъавурда тун къетна.

Агъадихъ «аль-Аъраф» сурадин 159-аятдин мана ачухзава.

Мана: «Муса пайгъамбардин халкъдин арада гъакъкъатдин рекъел гъизвай ва чебни а рекъай физвай инсанрин десте ава».

Муса пайгъамбардин халкъ

Муса Пайгъамбар ва адан векил яз хъайи Юшаъ рагъметдиз фейидалай къулухъ, халкъдин арада гъулгъула гъатна, ягъ-ягунар хъана, чпин пайгъамбарар рекъиз акурла, абурукай са десте чара хъана ва Аллагъдивай чеб масаниз куъчарун тлалабна. Сад тир Аллагъди абуруз Байту-ль-Мукъаддасдиз чилин кланикай рехъ авуна. И рекъай абур йисни зуран къене фена. Абурун рекъиз лампайри экв гузвай. Рехъ тирвал вац! авахъзавай. Им абуруз недай-хъадай зат! тир, вучиз лагъайтла, вацла недай шейерни авай. Абур Китайдилай алатайла Рагъэ-къечдайд патан лап къерехра ава. Абур гилалди ана яшамин жезва ва аламатдин уьмуър кечирмишзава. Вири гъайванар, гъатта вагъшиярни кваз меслятивилелди ислягдаказ яшамин жезва. Мугъаммад Пайгъамбар къведалди абуру Тавратдал (Тора) амал ийизвай. Абуру Халикъдин вилик гунагъар ийизвач ва малаикрихъ инанмиш я. Абур виридакай чара яз яшамин жезва. Чакай садавайни я абурун патав физ жедач, я абурувай чи патав къвез жедач. Бязибурун фикирдалди, Китайдинни абурун арада къумадин вац! ава, ам я и патахъай, я а патахъай элячиз жезвач. Расулллагъди цаварал хкаж хъайи йифиз Жабраил малаикдиз лагъанай: «Заз Сад тир Аллагъди Къуръанда тарифарнавай Муса пайгъамбардин халкъ акуна кландай». Жабраил малаикди жаваб гана: «Винни абурун арада ругуд йисав барабар тир мензил ава, ятлани, вуна Аллагъдивай тлалаба Ада ваз ихтияр гун патахъай». Пайгъамбарди вичиз а халкъ къалурун тлалабзавай дуъа авуна ва

Жабраил малаикди и дуъадал алхишна. Аллагъ-Таалади Жабраилдал Вичи Пайгъамбардин дуъа-тлалабун къабулнавайди агакъарна. Ахпа Аллагъдин Пайгъамбар Буракъдал ацукъна ва са легъзеда а халкъдив агакъна. Мугъаммад Пайгъамбарди абуруз «Ассаламу алейкум»,- лагъана салам гана. Абуру адаз жаваб хгана ва хабар къуна: «Куън вуж я?» Пайгъамбарди жаваб гана: «Зун клел-хъин тийижир пайгъамбар я».

Куън чаз Мусади лагъай ва шадвал кутур, веси турдакай я: «Квекай низ Агъмад акуртла, адаз зипатайсаламце». Ахпа Пайгъамбарди и халкъди вичиз Мусадин патай гайи саламдиз жаваб хгана. «Квехъ

галайди вуж я?» «Квез ам аквазвани мегер?» - хабар къуна Пайгъамбарди. «Эхъ, аквазва», - жаваб гана абуру. Пайгъамбарди жаваб гана: «Ам Жабраил малаик я». Мадни Пайгъамбарди лагъана: «Заз куъ гъар садан клвалин вилик сурар кваз акуна, куъне вучиз ик! ийизва?». Абуру жаваб гана: «Им чна югъдини йифди ажал риклелай алуд тавун патал ийизвай кар я». Ахпа Пайгъамбарди суьгъбетна: «Заз абурухъ виридахъ сад хътин клвалер аваз акуна, ик! вучиз я лагъана хабар къуна». «Чун сад масадалай тафаватлу тахъун ва сада муькуъдан гъава атлун тавун патахъай»,- жаваб гана абуру. «Ахпа аз абурухъ имам, регъбер авачирди акуна ва и кардин сир вуч я, лагъана, хабар къуна». Абуру жаваб агакъар хъувуна: «Нагагъ чи арада гъуъжет алай месэлаяр аваз хъайитла, абур меслятдалди чна чаз гъялзава ва тайин тир са фикирдал къвезва. Гъавилляй чаз регъбер, имам герекни жезвач.»

Пайгъамбарди мадни хабар къуна: «Заз аквазва куъ базарра са касни авач, алишвериш ийизвай чкайрихъ касни аквазнавач. Вучиз?» «Чна вирида сад хъиз клвалахзава. Цазвайбурни, кватлзавайбурни саналди са патахъ ийизва. Лазим атайла менфят къачузва, амуькайбур чи стхайриз гузва.» Абурун арада Пайгъамбардиз са квел ятлани шадвал къалурзавай, хъуьрезвайбур

акуна ва ада и инсанрикай жузуна. Абуруни лагъана хъи, бес и дестедикай са каскъенва ва ам Сад тир Аллагъдихъ инанмиш яз къенвайвилляй и ксари чпин шадвал къалурзава. Са маса десте Пайгъамбардиз гзаф сефилдаказ ва ишехъиз акуна. Ибурукай Пайгъамбарди хабар къурла, абуру жаваб хгана, и дестедикай садаз аял хъанва ва абуруз чизвач и аял гележегда гъик! рекъидатла, инанмишди яз, тахъайтла, тушиз. Гъа и карди абур пашманарни авунва. Мадни Пайгъамбарди хабар къуна: «Квез хва хайила куъне вучизва?» Абуру жаваб хгана: «Аллагъдилаи разивал къалурна хъиз (шукур авуна), сагъ вацран къене сив хуъзва». «Квез руш хъайила вуч

ийизва?» «Чна къве вацран къене сивер хуъзва?» «Ак! вучиз лагъайла?» Абуру жаваб гана: «Мусади чун гъавурда турвал, руш хъана лагъана сабур хъунай, гада хъунилай артух хъсанвилер гузвайди я». Мадни Пайгъамбарди хабар къуна: «Куъ арада зина (чалкечирвал) жедайди яни?» Абуру жаваб хгана: «Ихътин клвалах хъун мумкин туш! Тахъайтла, чал цаварилай къванер аватда, ихътин инсанар чилери туькуьмда». Мадни Пайгъамбарди хабар къуна: «Куън селемчивилел (риба) машгъул жезвани?» «Селемчивилел Аллагъди гайи ризкъидихъ инанмиш туширбур машгъул жезвайди я»,- жаваб гана абуру. «Куън начагъ жезвани?»- хабар къуна Пайгъамбарди. «Чун начагъ жезвайди туш, вучиз лагъайтла, чна гунагъар ийизвач, начагъ жезвайди ви уьммет я, гъик! хъи, абуру гунагъар ахъайзава ва азарди абурун гунагърилай гъил къачуз тадай мумкинвал гузва», - лагъана абуру. «Куън яшамин жезвай чкада вагъши гъайванар ва гъашаратар авани?»- хабар къуна эхирдай Пайгъамбарди. «Эхъ, анжах чун санал ислягдаказ яшамин жезва»

Идалай къулухъ Пайгъамбарди абуруз Ислам къабулун теклифна ва абурни рази хъана. Пайгъамбарди абуруз ийкъа вад чавал кап! ийиз, «Фатихла» сура ва Къуръандин мадни са шумуд сура чирна.

(«Рухлу-ль-баян», 331-332-чинар)

Адан дуст жедалди душман хъун хъсан я

Аллагъди Иблисдиз Мугъаммад Пайгъамбардин патав фена ва ада гайи суалриз жавабар гун эмирна. Лянет хъайиди куъзуъ яшдавай касдин суьретда аваз гъилени аса аваз Пайгъамбардин патав атана. Вун вуж я лагъана, хабар къуна адавай Пайгъамбарди. – Зун Иблис я, лагъана жаваб гана ада.

– Вун вуч патал атанва ва ваз вуч герек я?

– Заз Аллагъди ви патав атана вуна гайи суалриз дуъздаказ жаваб гун буйругънава.

– Ятла жаваб це вуна заз, лянет хъайиди, ваз шумуд душман ава ва абур гъибур я?

– Заз цувад душман ава, абрукай сад лагъайди вун я. Къвед лагъайди адалатлу имам я, пуд лагъайди такабурлу тушир девлетлу кас, къуд лагъайди таб квачир алверчи, вад лагъайди Аллагъдикай кичледай дерин илим авай Алим, ругуд лагъай душман дуъз насигъатар ийидай муьмин кас, ирид лагъай душман регъимлу рик! авай мусурман, муьжуъд лагъай душман гъамиша гунагърикай туба ийидай ва туба тавунал рик! алай кас, клуъд лагъай душман гъарамдиз аватиз кичлез гъарамдикай яргъаз жезвай кас, цуд лагъай душман гъамиша дастамаз хуъзвай кас, цусад лагъай душман гзаф садакъаяр пайдай кас, цикиквед лагъай душман инсанрин арада хъсан къилихралди алакъа хуъдай кас, ципудлагъай душман халкъдиз хийир-менфят гъидай муьмин, цукъуд лагъай душман Къуръан хуралай чидай ва гъамиша ам клелдай кас, ва эхиримжи цувад лагъай душман йифиз вири ксанвай вахтунда Аллагъдиз ибадатзавай кас.

Ахпа Расулллагъди зи уьммет-дай ви дустар вужар я лагъана хабар къуна.

Лянет хъайи Иблисди жаваб гана: сад лагъайди халкъдин къиле аквазна адаз зулумар ийизвай адалатсуз кас, къвед лагъайди девлетлу такабурлу кас, пуд лагъайди хиянат ийиз табиз алверзавай кас, къуд лагъайди эрекъ-чехир хъадай кас, вад лагъайди инсанар рекъидайди, ругуд лагъайди члуру рекъе авай, яни писликвал ийизвай кас, ирид лагъайди етимрин мал-девлет незвай кас, муьжуъд лагъайди купларив къайгъударсуз-вилелди эгечлзавай кас, клуъд лагъайди закят тагузвай кас, цуд лагъайди мурадар ва хиялар яргъалди вегъидай (яни къиникъикай фикир тийиззавай) кас. Ибур вири зи дустар ва стхяр я, - лагъана Иблисди.

Къуй Аллагъди чавай Иблис ва адан дустар яргъа авурай ва чунни ва вири мусурман миллет вичин регъимдик ва саламатвилек ктурай! Амин.

Мугъаммад ХИДИРОВ

Гъадис

АВУНВАЙ ИХТИБАР КЪЛИЗ АКЪУД ТИЙИДАЙДАХЪ ИМАН ЖЕДАЧ,
КУТИУННАВАЙ ИКЪРАР КЪЛИЗ АКЪУД ТИЙИДАЙДАХЪ - ДИН

АС-САЛАМЧИК

Аллагъди ﷺ хкянавайди...

Куь гъар садан иман кевиди жедач, нагагъ квез зун куь веледрилайни, багърийрилайни, мал-девлетрилайни ва квелайни гзаф клан тахъайтла

Гъадис

Гъурметлу аялар ва абурун диде-бубаяр, Пайгъамбардин ﷺ гъакъиндай авай кланивал чи рикле виридалайни тамамди хъун лазим я. Чна кье ва идалай къулухъни квез Пайгъамбар ﷺ клан хъуниз эвер гузва.

Чириклалай Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ хайи вахт – им инсаният патал виридалайни баркаллу, регъимлу варз я. Гъикл хъи, Аллагъ-Таалади адан гъурметдай и дуьнья халкъна.

Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ Меккеда 571-йисан раббу-ль-авваль вацран 12-йикъан экуьнахъ, ислендиз хана. Пайгъамбардин ﷺ дидедин твар Аминат ва бубадинни – Абдуллагъ тир. Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ дидени буба хъсан инсанар тир ва абур къурайшитрин машгъур тухумдик акатзавай. Дидедай къулухъ адаз сифте нек гайи дишегълидин твар Сувайбат тир. Ахпа Пайгъамбар ﷺ, арабриз адет хъанвайвал,

тербияламышун патал, Гъалима бинт Абу Зувайбав вугана.

Мугъаммад ﷺ амай аялриз ухшарди тушиз чехи жезвай. Кье йис хъайила ам ацай якларин гада тир. Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ вад йис хъайила ихътин агъвалат хъана. Са сеферда Аллагъдин Пайгъамбар ﷺ аялрихъ галаз къугъвазвайла адан патав Жабраил малаик атана. Ада адан хур атлана хъиз анай рикл акъудна ва рикляйни ивидин лахта ва лагъана: «Им шайтланди ви рикле тунвайди тир!». Ва ада риклин къвалар чухъвена хъиз хуруда хтуна. И кар ам Аллагъдин ﷺ Пайгъамбар ﷺ ва адан векил тирдан гъакъиндай субутзавай ва чал атанвай алапат я.

Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ фад етим хъана. Адан буба ам хадалди рагъметдиз фена.

Адан ругуд йис тир вахтунда, Мугъаммад ﷺ вичин дидедихъ, къаюмвалзавай бубадихъ Абдулмутталибахъ ва къаравуш дишегъли тир Умм Айманахъ галаз бубадин сурал Ясрибдиз фена.

Хкведай рекье адан дидени рагъметдиз фена. Пайгъамбар ﷺ чехи буба Абдулмутталиба хвена. Пайгъамбардин ﷺ муьжуьд йис тамам хъайила амни кьена. Вич рекъидайла Абдулмутталиб бубади хтулдин гъакъиндай къайгъударвал члугун Пайгъамбардин имидал, Абутталибал ихтибарна.

Сад тир Аллагъдиз виридалайни гзаф и дуьньядал чи Пайгъамбар клан я. Бес вучиз чаз ам клан жедач? Адахъ адетдин инсанрихъ авачир хътин гзаф хъсан ерияр авай. Гъавилляй чнани чи Пайгъамбардилай ﷺ чешне къачун лазим я. Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ вичин уьммет гзаф кландай ва абурун гъар садан гъакъиндай къайгъударвал члугвадай. Ва чна адан гъакъиндай къалурзавай кланивални дан уьмуьрдилай чешне къачун я ва чи уьмуьрда чавай жедай хъсанвални гъа им я.

Пайгъамбардин ﷺ винел патан къаматдикайни адан эдеблувиликай

Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ гзаф иерди тир. Адан винел патан акунар ва хесетар акъван гуьрчегбур тир хъи, тешпигъ гъидай мад гъич са затни авачир. Пайгъамбардин ﷺ патав гвайбуруз ам акъван кландай хъи, гъатта ам патал чпин чанни гуз гъайиф къведачир. Имни Пайгъамбардин ﷺ хас вири хъсан ерийрин гъурметдай тир.

Адан чина нур авай. Бедендиз лагъайтла, ам аскланни тушир, я къакъан – юкъванди тир. Чарар живи бурмавал квайбур ва чин элкъвей лацуди, вилер чулавбур, рацламар яргъибур тир.

Клуларин юкъвал пайгъамбарвилини муьгъуьр алай. Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ виридалайни виклегъ, жумарт инсан тир. Инсанрикай ам виридалайни гзаф гъахъ кланивилел ва хъуьтуьлвилел гъалтайла тафаватлу жезвай. Адахъай риклиз хуш атирдин ни къведай. Пайгъамбардин ﷺ девирди вич гъеле аял тир Жабир бин Самура рикел хканай: «Са сеферда ада зи хъуьквелай капаш члугуна ва заз адан

Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ виридалайни виклегъ, жумарт инсан тир. Инсанрикай ам виридалайни гзаф гъахъ кланивилел ва хъуьтуьлвилел гъалтайла тафаватлу жезвай

гъилихъай атирдин ни атана, таза къайивал галукъна». «Гъихътин рекъяй Пайгъамбар ﷺ фенваз хъайитлани инсанриз ам фейивал амуькдай хуш атирдин нидай чир жедай».

Аллагъди адан муьтлуьгъвал, эхун ва тахсиркарвилер багъишунин хъсан ерияр ганвай. Вичин хатур гзаф хунивай ада эхдай ва савадсузрай акъатзавай амалри адан къилихда

хъуьтуьлвал мягъкемарзавай. Ам лугъуз тежедай хътин жумартвилелди ва риклин ачухвилелди хкатна хъиз аквадай.

Ацукъдайла ва алай чкадилай къарагъдайла Пайгъамбардин ﷺ Аллагъдин твар къадай. Нубат алачиз ам рахадачир ва хейлин гагъди кисна ацукъдай, нубатсуз рахадайбурукай чин са патахъди элкъуьрдай, кевиз хъуьредачир анжах плузаррал мили хъвер жедай, гъавурда акъадайвал, атлуз-атлуз гафар акъуддай, артухан са гафни лугъудачир ва ван тахъана амуькдай са келимани жедачир.

Аллагъди адан лап хъсан тербия ганвай. «...Ва, гъакъикъатдани, вун (инсан я) хуш къилих авай» («Калам, сура, 4-аят») – лугъузва Аллагъди Къуръанда адакай. Ихътин ерияр авайвилляй гзаф къадар инсанрин риклер ва руьгъер адаз муькьва тир.

Гъурметлу аялар, адан къилихрин хъсан терефрикай эхир авачир къван суьгъбетар ийиз жеда, чаз инал чкани бес жедач, ятлани адан ерийрин артуханвилерикай гафаралди лагъана акъалтариз жедач.

Нагагъ квез Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ клан хъайитла, куь хесетарни, амаларни хъсанбур жеда ва адазни куьн клан жеда.

Патимат СУЛЕЙМАНОВА

ИЛИМ ХАЗИНА, АДАН КУЪЛЕГАРНИ ГУЗВАЙ СУАЛАР ВА АБУРУКАЙ ХКУДЗАВАЙ МЕНФЯТ Я

ГЪЯДИС

Клелзавайбурун суалриз жавабар ДИУ-дин преподаватель
Ашиков Мегъамедрасула гузва

СУАЛ-ЖАВАБ

8 928 ... 49
– Дишегълидиз парикмахервиле ківалахдай ихтияр авани?8 928 ... 55
– Зун дишегълийрин деллекханадин (салон красоты) сагъиб я. Ана дишегълийрин чларар рангада твазва, абуруз гуърчег прическаяр, гъакни маникюр, педикюр ийизва. Заз им гунагъ кар я лагъана ван атанва, вучиз лагъайтла ихътин чкайриз къевезвай дишегълияр чпиз чарадан итимар килигун патал дамахарзавайбур я лугъузва. Гъакни, зун гъавурда турвал, ина заз итимрин кылер къадай ихтиярни авач. За вуч авун лазим я – салон клевун лазим яни? Ихътин дуьшуьшда вуч авуртла жеда ва я вуч тавуртла хъсан я?

– Эгер чун месэладиз марифатдин барадай килигайтла, ихътин кар акъвазарайтла хъсан я, вучиз лагъайтла гзаф пай дишегълийри винидихъ лагъанвай крар (чларар рангада тун, гуърчег прическаяр, маникюр, педикюр авун) къадагъа авунвай гунагъ рекъера ишлемишзава. Шариатдикай рахайтла, эгер чна агъадихъ твар къадай къадагъайриз салонда рехъ гузвачтла, адан ківалахдиз ихтияр ганва.

Шариатдин къадагъаяр:

1. Гъуьлуьк галачир дишегълидиз чларар чулав рангада твадай ихтияр авач. Гъулуьз фенвай дишегълидивай и кар анжах вичин гъуьлуьн ихтияр аваз авуртла жеда.
2. Гъуьлуьк квай дишегълидиз анжах гъуьлуьн ихтияр аваз вичин чларар къадай (атлудай, куьруь ийидай) ихтияр ава.
3. Дишегълидиз тебии (натуральный) чларар (гъатта вичин чларарни) ва чпин як тлуьн Шариатди къадагъа авунвай гъайванрин чларар кухтуна вичин чларар яргъи хъийидай ихтияр авач. И кар гъуьлуьн ихтияр аваз авуртла жеда, вични анжах тебии тушир (искусственный) чларар ва я чпин як нез ихтияр авай гъайванрин чларар ишлемишна.
4. Татуировка авун къадагъа авунва.
5. Рацамар акъудун. Абуруз шуьклуь авун патал акъудун гъарам я. Анжах са гъихътин ятлани азар сеbeb яз и кар авун чарасуз хъайитла, ам ийидай ихтияр ава.
6. Гъуьлуьк квачир дишегълийрин чинриз косметика ягъун къадагъа авунва. Ихтияр ава гъуьлуьк квай дишегълидиз, гъуьлуьн ихтияр аваз, анжах гъуьл патал и кар ийидай.
7. Къадагъа я сарар хци авун, абуруз чарх гун, са бязи артистри чеб гуърчег акун патал ийизвайди хъиз.

Мадни, гъуьлуьк галай дишегълидиз гъуьлуьн ихтиярдалди вичин ківачерни гъилер хнада тун меслят къалурнава. Гъуьлуьк квачир дишегълидиз и кар карагъат (нежелательное) я.

Гъуьлуьк квачир дишегълидиз къадагъа я вичин ківачерни гъилер чулав рангада тун, кикериз чулав ва я хнадик какадарна маса ранг ягъун, нехишар чулгун. Вири и крар гъуьлуьк квай дишегълидиз анжах гъуьлуьн ихтиярдалди ийидай ихтияр ава.

Дишегълийрин салонра – дишегълийри, итимрин салонрани – анжах итимри ківалахна клянда.

Пактиргъадисрикай сада Аллагъ-Таалади Пайгъамбардин гафаралди вичин винел патан акунар дегишарзавай инсанар негъзава. Анжах и къадагъадик Шариатдалди сеbeb аваз и кар ийизвай инсанар акатзавач. Аквадай набутвал, бедендин кимивал, эйбежервал авайбуруз Шариатди абуруз туьхклуьр хъийидай ихтияр гузва. Гъелбетда, ихътин крар ийизвай салонрикай хийирни ава, эгер абуру чпин ківалахда Шариатдин къанунрал амал ийиз хъайитла.

Мадни са кар рикелай алудна виже къеведач. Шариатда ихътин къанун ава – гъар са рехъ, яни ихтияр ганвай кар гъарам жезва, эгер са вахт алатайла а кар къадагъа авунвай кар авун патал ишлемишиз хъайитла.

8 909 ... 65

– Рамазандин вацра сивак ишлемишдай ихтияр авани?

– Шариатдин ктабра Рамазандин вацра сивак нисналди ишлемишиз ихтияр авайди къалурнава. Анжах са шарт кылиз акъудун лазим къевезва - къениз шей ракъур тавун.

8 928... 84

– Чи хизанда садани кап ийизвач. Чаз гунагъ яни?

– Кап – им Аллагъди ч чумметдиз ганвай лап зурба ибадатрикай сад я.

Кап тавун, ам са сеbebни

8 928 ... 40

– Куплунал ацукънавайла «Ла илагъа илла-ллагъ» гафарихъ галаз хкажай тлуб куплунын эхирдал къван гъак туна клян жезвани ва я ам гъасятда агъуздани?

– Сад лагъай ташагъгудда тлуб ківачел къарагъдалди, къвед лагъай ташагъгуддани (куплунын эхирда) ам салам гудалди хкажна тун суннат я. И кар Абу Давудалай, Агъмадалай, Насаидилай атанвай гъадисри тестикъарзава.

8 988 ... 25

– Дишегълиди кап ийиз башламишайла сифте вуч авун лазим я?

Гъуьрметлу газет клелзавайбур!
Гила куь суалар,
теклифар редакция-
диз SMS-рин куьмек-
далди 8 903 424 56 35
нумрадиз ракъуриз
жедайди чна куь
рикел хкизва.

вичиз гунагъ къазанмишзава. Диде-бубадиз лагъайтла чпин аялрив кап ийиз тун тавунайни гунагъар кхъизва.

Пайгъамбарди лагъанва: «Куьне куь аялрив ирид йис хъайила кап ийиз тур ва цуд йисалай башламишна кап тавурла абуруз жазаламиша».

8 928 ... 28

– Алай вахтунда гзаф жегъилри чпин трубкаяра авай «асъка»-дин куьмекдалди чпи чпихъ галаз алакъаяр хуьзва. Им гунагъ авай кар яни?

– Дишегълини эркек сад садагъ галаз чарасузвал авачиз рахун (вични эгер и карди чуру крар арадал гъиз хъайитла) къадагъа я.

Лугъуз къадагъа авунвай гафар кхъизни къадагъа авунва.

8 988... 59

– Кап тийизвайдаз кафир лугъуз жедали?

– Ваь, лугъуз жедач, эгер а касди кап авунин чарасузвал инкар ийизвачиз хъайитла.

8 988... 16

– Мусурман рушаз певца жедай ихтияр авани?

– Им Шариатди къадагъа авунвай кар я.

Рузнама

ИЮНЬ

югъ	Пакаман Ас-Субхл	Рагъ экъеч- завай вахт	Нисинин Аз-Зугър	Рагъдан- дин Аль-гласр	Гъетрен Аль- Магъриб	Мисен Аль- глишаь
1	2.53	5.15	12.53	16.56	20.34	22.33
2	2.53	5.15	12.53	16.56	20.34	22.33
4	2.55	5.16	12.53	16.56	20.33	21.31
6	2.58	5.18	12.54	16.57	20.32	22.30
8	3.01	5.18	12.54	16.57	20.31	22.29
10	3.03	5.20	12.55	16.57	20.30	22.28
12	3.06	5.21	12.55	16.57	20.29	22.26
14	3.09	5.22	12.55	16.56	20.28	22.24
16	3.11	5.24	12.55	16.56	20.26	22.22
18	3.14	5.26	12.55	16.56	20.25	22.20
20	3.17	5.27	12.55	16.56	20.23	22.16
22	3.19	5.29	12.55	16.55	20.23	22.14
24	3.23	5.31	12.55	16.55	20.21	22.10
26	3.26	5.32	12.55	16.54	20.20	22.07
28	3.30	5.34	12.55	16.53	20.18	22.03
30	3.34	5.36	12.55	16.53	20.15	22.00

Учредитель
 Благотворительный фонд "Путь".
 Газета печатается по согласованию и
 одобрению Духовного управления
 мусульман Дагестана

Редакциядин Совет
 Агъмад-гъажи АБДУЛАЕВ
 Сулейман-гъажи ТАГЪИБЕКОВ

Редактор
 Зулейха ХАНМЕГЪАМЕДОВА

Канонический редактор
 Шамиль ОМАРОВ

Верстка
 Асият ХАНОВА

Газета зарегистрирована
 Управлением Федеральной службы по надзору
 за соблюдением законодательства в сфере мас-
 совых коммуникаций и охране культурного
 наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону) – свиде-
 тельство о регистрации
 ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна
 Газета набрана и сверстана
 на компьютерной базе «Ас-салам»

Отпечатана в ООО «Дом печати»
 пр. Акушинского, 20 Заказ № _____

Сдано в печать 12 апреля 2009 г.

Тираж 4500 экз.
Адрес редакции:
 367015 РД, г. Махачкала,
 ул. М. Ярагского, 128

Телефон: (8722) 61-00-64

E-mail: info@assalam.ru
 web: www.assalam.ru